

OPŠTINA HERCEG NOVI
Sekretarijat za društvene djelatnosti

LOKALNI PLAN
za razvoj socijalnih usluga za
djecu i mlade u
Opštini Herceg Novi
2009-2013. god.

Herceg Novi, 2008. god.

Uvod

U ovom dokumentu pod procesom *lokalnog strateškog planiranja razvoja socijalnih usluga za djecu i mlade* podrazumijevaćemo proces donošenja odluka o tome koje promjene namjeravamo da ostvarimo u svom lokalnom socijalnom okruženju u toku predviđenog vremenskog perioda. Taj proces se zasniva na identifikovanju najboljeg načina angažovanja kapaciteta svih socijalnih aktera u zajednici, u planiranju i primjeni plana, kako bi se iskoristile sve mogućnosti i smanjile prepreke. *Lokalni plan za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade* posmatramo kao rezultat procesa planiranja ili plansku odluku kojom su definisani osnovni načini ostvarivanja ciljeva razvoja jedne oblasti života zajednice.

Lokalno planiranje razvoja socijalnih usluga za djecu i mlade u Herceg Novom ima sljedeću svrhu:

- da doprinese razvoju lokalne zajednice na principu decentralizacije, a uz poštovanje demokratskih procedura i uvođenje prakse participativnog planiranja zasnovanog na odgovornom upravljanju resursima i aktivnom učešću državnih organa, javnih institucija, drugih organizacija, ali i građana/ki i korisnika/ca socijalnih usluga;
- da postojeći socijalni kapital u oblasti društvene brige o djeci i mladima u Herceg Novom stavi u funkciju pokretanje promjena i razvijanja još odgovornijeg odnosa prema ovoj osjetljivoj društvenoj grupi.

Socijalna politika

Socijalna politika kao djelatnost odnosi se na **usmjeravanje socijalnih pojava i rješavanje socijalnih problema** s ciljem da neutralizuje, u okviru ekonomskih mogućnosti, posljedice egzistencijalne nesigurnosti. Ona **obuhvata širi sistem mjera** od same socijalne sigurnosti ili/i socijalne zaštite i **predstavlja sistem institucija, organizovanih društvenih akcija, odnosa i mjera kojima se zadovoljavaju određene potrebe koje se ne mogu zadovoljavati putem tržišta.**

Socijalna politika obuhvata sisteme obrazovanja, zdravstva, rada i zapošljavanja, penzijskog osiguranja, invalidskog osiguranja, populacione politike, stanovanja, kulture i sporta, kao i socijalne zaštite i socijalne sigurnosti.

Socijalna politika u socijalnoj državi je sredstvo podsticanja i usmjeravanja promjena u društvu. **Država preko svojih institucija**, na nacionalnom i lokalnom nivou, vrši **redistributivnu ulogu**: (a) **razvojem usluga, ustanova i beneficija u socijalnoj sferi**, (b) djelovanjem putem kreiranja poreskog sistema. Država vodi **politiku solidarnosti prema socijalno osjetljivim grupama**, pa stoga vrši redistribuciju dohotka, ali i **stvaranjem uslova za infrastrukturu u kojoj će se mobilisati ljudski resursi prije svega na lokalnom nivou.**

Razvoj sistema socijalne politike za djecu i mlade na lokalnom nivou

Razvoj sistema socijalne politike za djecu i mlade na lokalnom nivou treba da uvažava principe na kojima se zasniva i reforma sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori, kao i reforme obrazovanja, zdravstvene zaštite i podrška mladima u zapošljavanju i izgradnji profesionalne karijere. Pored toga, lokalna socijalna politika prema djeci i mladima mora da bude u skladu sa opštim reformskim tokovima u Republici Crnoj Gori i procesima njenog približavanja EU. Izradom Strategije socijalne politike za djecu i mlade u Herceg Novom doprinijeće se daljoj operacionalizaciji prioriternih strateških odluka, mehanizama njihovog sprovođenja i dogovorenih uloga socijalnih aktera.

Lokalni plan za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u Herceg Novom pruža mogućnost da se pojedini aspekti rada institucija, organizacija i drugih pružalaca usluga u ovom području efikasnije planiraju. To se prvenstveno odnosi na sljedeće aspekte: vrste usluga i njihova specifikacija zasnovana na potrebama potencijalnih korisnika/ca, transparentno naručivanje usluga od strane lokalne samouprave kao jednog od finansijera, mehanizmi praćenja primjene usluga, procjena njihovog kvaliteta i uspostavljanje standarda usluga. Iz pozicije pružalaca usluga za djecu i mlade strateški pristup u lokalnoj zajednici pruža mogućnosti da se planira: struktura zaposlenih i potrebni stručni kapaciteti; organizacioni oblici za pružanje usluga javnih službi, nevladinih organizacija i privatnog sektora; procedure međusektorske saradnje i partnerstva lokalnih socijalnih aktera; organizacija posla u skladu sa standardima u svakoj od institucija/organizacija; prostor i oprema koji odgovaraju standardima kvaliteta rada; finansijska sredstva i potrošnja, kao i različiti izvori finansijskih sredstava.

Proces izrade Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u Herceg Novom zasnivao se na interaktivnom i participativnom pristupu čije su osnovne metodološke karakteristike da je:

- lokalni – sproveden je u lokalnoj zajednici i uvažava lokalne specifičnosti;
- reformski – utemeljen je na principima reforme razvoja socijalne zaštite i drugih sistema u Crnoj Gori značajnih za društvenu brigu o djeci i mladima;
- participativan – uključio je različite bitne aktere procesa razvoja socijalne politike za djecu i mlade u lokalnoj zajednici;
- utemeljen na realnim okolnostima, raspoloživim resursima i potrebama razvoja socijalne politike i prilagođen je situaciji na terenu, akterima i pozitivnoj promjeni kojoj se teži.
- Koristi savremene metode planiranja i analize svih važnih elemenata potrebnih za donošenje strateških odluka, sistematizuje dobre prakse i definiše potrebne promjene.
- Podstiče odgovoran, inovativan i kreativan odnos socijalnih aktera prema sopstvenoj ulozi pružalaca usluga i podiže nivo znanja i informisanosti.
- Usmjeren je na razvoj usluga podrške osjetljivim grupama na principima decentralizacije i odgovornog upravljanja na nivou lokalne zajednice.

Za potrebe procesa i obradu osnovnih podataka o socijalnoj politici prema djeci i mladima u Herceg Novom korišćeni su sljedeći izvori: rezultati participativnih radionica i sastanaka sa lokalnim akterima, statistički podaci, opštinski godišnji izvještaji i dokumenti, izvještaj o radu Centra za socijalni rad Herceg Novi, kao i predlozi članova radne grupe.

Proces izrade Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u Herceg Novom sproveden je u periodu maj 2007– .septembar ..2008. u okviru projekta „Zajednički rad na zaštiti djece“. Ovaj projekat sprovodi *Save the Children, UK* u saradnji sa svim relevantnim akterima socijalne zaštite na području opštine Herceg novi, sa ciljem podrške najranjivijim grupama djece

kao integralni dio procesa reforme sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori i Nacionalnog plana akcije za djecu i mlade . Projekat je finansijski podržan od strane organizacije Save The Children UK, a .u realizaciji će učestvovati Ministarstvo zdravljam, rada i socijalnog staranja, Opština Herceg Novi, nevladine organizacije, donatori i zadužbinari .

U cilju izrade Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u Herceg Novom formirana je Radna grupa za socijalnu politiku koji čine predstavnici/ce lokalne samoprave kao nosioca procesa i formalnog donosioca ovog dokumenta, institucija sistema socijalne zaštite koji djeluju na lokalnom nivou (Centar za socijalni rad), Dječjeg doma u Bijeloj, školskih ustanova u lokalnoj zajednici, zdravstvenih ustanova u lokanoj zajednici, organa pravosuđa, centra bezbjednosti, kao i nevladinih organizacija koje djeluju u lokalnoj zajednici.

Uloga Radnog tijela za izradu Lokalnog plana za socijalnu politiku bila je da:

- obezbijedi potrebne podatke neposredno od ciljnih grupa i davalaca usluga,
- razmjenjuje informacije od značaja za proces planiranja,
- učestvuje na radionicama i sastancima od značaja za proces planiranja;
- primjenjuje usvojene metode planiranja tokom procesa planiranja,
- definiše pravce razvoja i saraduje sa akterima od značaja za socijalnu politiku,
- planira monitoring i evaluaciju implementacije socijalne politike,
- definiše i predlaže strateške odluke važne za razvoj socijalne zaštite i socijalne politike,
- učestvuje u definisanju indikatora i realnog vremenskog okvira potrebnog za sprovođenje strateških odluka,
- kreira i predlaže strategiju socijalne politike na lokalnom nivou, u skladu sa ukupnom reformom sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori i Nacionalnog plana akcije za djecu,
- radi na pisanju završnog dokumenta,
- organizuje javnu raspravu o nacrtu dokumenta i prikuplja mišljenja i predloge,
- predlaže završni dokument Skupštini opštine Herceg Novi na usvajanje.

Članovi Radne grupe za socijalnu politiku, učesnici procesa su bili predstavnici organa lokalne uprave, Centra za socijalni rad, obrazovnih institucija, zdravstvenih organizacija, organizacija pravosuđa, Centra bezbjednosti i nevladinih organizacija._____

Ostali akteri uključeni u sam proces planiranja socijalne politike za djecu i mlade na lokalnom nivou su bili predstavnici građana/ki zastupljeni preko svojih predstavnika/ca na različitim konsultativnim sastancima sa članovima/icama Savjeta u toku procesa planiranja. U različitim fazama rada, stručnu podršku procesu strateškog planiranja i izrade finalnog dokumenta sa svim priložima pružila su četiri konsultanta/kinje: Nives Radeljić, Željko Jovanović, Branka Pavlović i Vladan Jovanović .

Sažetak (rezime)

Polaznu osnovu za izradu Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi za period 2009–2013. god. čine relevantni usvojeni nacionalni strateški dokumenti. U skladu s tim, razvoj sistema socijalne politike za djecu i mlade na lokalnom nivou treba da uvažava principe na kojima se zasniva i reforma sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori, kao i reforme obrazovanja, zdravstvene zaštite i podrška mladima u zapošljavanju i izgradnji profesionalne karijere.

Lokalni plan za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi 2009–2013. god, uspostavlja perspektivu za unapređenje lokalne socijalne politike prema djeci i mladima, u skladu sa opštim reformskim tokovima u Republici Crnoj Gori i procesima njenog približavanja EU.

Izradom Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi, doprinijeće se daljoj operacionalizaciji prioriternih nacionalnih strateških opredjeljenja, mehanizama njihovog sprovođenja i dogovorenih uloga socijalnih aktera.

Vizija socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi

Opština Herceg Novi je kroz kvalitetne i dostupne socijalne usluge obezbijedila podsticajne uslove za podršku, zaštitu i razvoj djece i mladih, ostvarivanje njihovih različitih socijalnih potreba, njihov odgovoran odnos prema sopstvenoj budućnosti i aktivno učešće u životu zajednice.

Misija socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi

Stvaranje mogućnosti kroz funkcionalni sistem socijalnih usluga za svu djecu i mlade u lokalnoj zajednici, a naročito za posebno osjetljive grupe, da se u skladu sa svojim potrebama i kapacitetima uključe u život zajednice i postanu odgovorni akteri njenog budućeg razvoja.

Sveobuhvatni **strateški ciljevi** kao najširi okvir čije postizanje u periodu 2009-2013. god treba da doprinese ostavirvanju vizije i misije ovog Lokalnog plana su:

- 1) Razvijanje različitih preventivnih i edukativnih programa za djecu i mlade, njihove roditelje i staratelje i druge osobe koje se neposredno brinu o djeci izvan ustanova socijalne zaštite, kroz partnerski pristup institucija i drugih organizacija.
- 2) Razvijanje različitih održivih usluga lokalne socijalne politike za djecu i mlade i obezbjeđivanje kontinuuma usluga.
- 3) Razvijanje lokalnih multidisciplinarnih timova i radnih tijela podržanih od strane opštine, za kreiranje, sprovođenje i praćenje socijalne politike.
- 4) Kontinuirano profesionalno usavršavanje postojećih i budućih kadrova u oblasti socijalne politike za djecu i mlade, a posebno za inovativne socijalne usluge.
- 5) Uspostavljanje socijalnih usluga putem javnog konkurisanja, uz transparentne procedure i ugovaranje usluga.

6) Mobilisanje šire lokalne javnosti za pitanja socijalne politike za djecu i mlade.

Prioritetne ciljne grupe ovog Lokalnog plana su:

1. djeca bez roditeljskog staranja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja,
2. djeca sa smetnjama u razvoju,
3. djeca–žrtve nasilja u porodici,
4. djeca sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom,
5. djeca i mladi kao zajednička grupa.

Strateški pristup **svakoj od prioritetnih grupa prožimaju zajednička, prioritetna pitanja:**

- Stručno usavršavanje profesionalaca-pružalaca usluga
- Međusektorska saradnja i partnerstva
- Finansiranje usluga socijalne politike za djecu i mlade u lokalnoj zajednici
- Unapređenje pravno-normativnog okvira lokalne samouprave za bavljenje uslugama u ovoj oblasti.

Za svaku prioritetnu ciljnu grupu definisane su **strateške preporuke i mjere, kao i specifični ciljevi**. Takođe, definisane su strateške preporuke i mjere za rješavanje pitanja koja prožimaju pristup svakoj od prioritetnih grupa.

Sastavni dio Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi za period 2009–2013. god. su akcioni planovi, u kojima su operativno predstavljene mogućnosti realizacije formuliranih strateških ciljeva: aktivnosti, vremenski okvir, očekivani rezultati, indikatori postignuća, finansijaska sredstva i odgovorni akteri. Usvajanjem ovog Lokalnog plana usvajaju se i akcioni planovi za 2009. godinu. Akcioni planovi za naredne godine usvajaju se tokom procesa monitoringa i evaluacije implementacije Lokalnog plana.

Poglavlje 1.

Vizija socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi

Opština Herceg Novi je kroz kvalitetne i dostupne socijalne usluge obezbijedila podsticajne uslove za podršku, zaštitu i razvoj djece i mladih, ostvarivanje njihovih različitih socijalnih potreba, njihov odgovoran odnos prema sopstvenoj budućnosti i aktivno učešće u životu zajednice.

Poglavlje 2.

Misija socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi

Stvaranje mogućnosti kroz funkcionalni sistem socijalnih usluga za svu djecu i mlade u lokalnoj zajednici, a naročito za posebno osjetljive grupe, da se u skladu sa svojim potrebama i kapacitetima uključe u život zajednice i postanu odgovorni akteri njenog budućeg razvoja.

Poglavlje 3.

Principi i vrijednosti

Vrijednosti predstavljaju skup zajedničkih uvjerenja i moralnih principa kojima se rukovodimo u svakodnevnom radu, ponašanju i odnosima sa djecom i mladima kao korisnicima/cama socijalnih usluga i drugim zainteresovanim stranama. Lokalni plan za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u Herceg Novom zasniva se na sljedećim principima i vrijednostima:

- **Poštovanje i nedjeljivost ljudskih prava** je osnovni princip reforme socijalne i dječje zaštite u Republici Crnoj Gori. Dosljedna primjena ovog principa obezbjeđuje se usklađivanjem domaćeg pravnog sistema, na nacionalnom ali i lokalnom nivou, sa usvojenim međunarodnim dokumentima i savremenom praksom socijalnog rada.
- **Najbolji interes djeteta i mlade osobe kao korisnika/ce socijalne usluge** – Socijalne usluge pružaju se tako da su u najvećem stepenu usaglašene sa potrebama i individualnim interesom djeteta i mlade osobe, uz poštovanje njegovih/njenih ljudskih prava i dostojanstva.
- **Dostupnost usluga korisnicima/cama u najmanje restriktivnom okruženju, odnosno prvenstveno u lokalnoj zajednici** – Lokalna samouprava je obavezna da socijalne usluge razvija na takav način da djeca i mladi svoje potrebe prioritarno zadovoljavaju u sredini u kojoj žive.
- **Odsutvo svake vrste diskriminacije prema djeci i mladima kao korisnicima/cama usluga** – Socijalne usluge se pružaju bez obzira na razlike po osnovu državljanstva, etničke pripadnosti, kulturnih, vjerskih, rodnih, socio-ekonomskih razlika djece i mladih, kao i različitosti s obzirom na smetnje u razvoju djeteta odnosno invaliditet i seksualnu orijentaciju mlade osobe.
- **Afirmativna akcija za djecu i mlade, pripadnike/ce posebno osjetljivih grupa identifikovanih u ovoj Strategiji** – Lokalna samouprava podstiče i sprovodi afirmativne akcije radi obezbjeđivanja jednakih mogućnosti djeci i mladima pripadnicima/cama osjetljivih grupa.
- **Participacija djece i mladih kao korisnika/ca u pružanju i kreiranju usluga** – Pružaoci socijalnih usluga se prema djetetu i mladoj osobi kao korisniku/ci usluga odnose kao prema partneru/ki u pružanju usluga, a lokalna samouprava je dužna da predstavnicima korisnika/ca omogući učešće u donošenju odluka o načinu zadovoljavanja korisničkih potreba i u izboru usluga.
- **Odgovornost djece i mladih kao korisnika/ca usluga** – Djeca i mladi su kao korisnici/ce socijalne usluge aktivni partneri u pružanju usluge, te preuzimaju odgovornost za izbor i

korišćenje sopstvenih potencijala i resursa, kao i za ishod pružanja usluge, s obzirom na prirodu same usluge i u skladu sa svojim razvojnim mogućnostima.

- **Samostalnost djece i mladih kao korisnika/ca** – Djetetu i mladoj osobi pruža se podrška za aktiviranje potencijala radi samostalnog zadovoljavanja potreba, za produktivan život u zajednici i predupređivanje zavisnosti od socijalnih službi.
- **Ravnopravne mogućnosti za pružaoce usluga iz različitih sektora** – Lokalna samoprava i lokalna zajednica podstiču i razvijaju raznovrsne usluge u okviru javnog, civilnog i poslovnog sektora, čime se povećava mogućnost izbora usluga i pružalaca usluga od strane korisnika/ca.
- **Afirmisanje partnerstva različitih socijalnih aktera u pružanju usluga** – Lokalna samouprava koja je odgovorna za koordiniranje svih socijalnih usluga za djecu i mlade u lokalnoj zajednici, posebno podstiče partnerski pristup različitih pružalaca usluga (partnerstva u okviru javnog sektora, javno-civilna i javno-privatna partnerstva).
- **Transparentost i odgovornost u radu lokalne samouprave i pružalaca usluga** – Lokalna samouprava i pružaoци socijalnih usluga obezbjeđuju transparentne kriterijume, pravila i procedure za finansiranje, odnosno objezbjeđivanje i pružanje socijalnih usluga i odgovorni su za kvalitet usluga i cjelishodno trošenje resursa.
- **Blagovremenost i kontinuitet u pružanju usluga** – Djetetu i mladoj osobi se blagovremeno pruža mogućnost korišćenja odgovarajuće usluge, u kontinuitetu i potrebnom trajanju.

Poglavlje 4.

Analiza konteksta i strateški sporna pitanja

Analiza konteksta ili radnog okruženja je obuhvatila tri vrste kvalitativnih analiza: analizu dokumentacije o radnom okruženju, analizu stanja i analizu zainteresovanih strana. Detaljan prikaz analize stanja i zainteresovanih strana nalazi se u *Aneksu 1: Analiza stanja i potreba u oblasti socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi*.

Analiza dokumentacije o radnom okruženju zasnovana je na pregledu i poređenju strateških ciljeva i osnovnih principa iz nekoliko ključnih nacionalnih strateških dokumenata i aktuelnog zakonskog okvira koji reguliše pitanja socijalne politike za djecu i mlade u Crnoj Gori. Analizirani su sljedeći nacionalni strateški dokumenti relevantni za socijalnu politiku za djecu i mlade: Strategija za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti, Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori, Nacionalni plan akcije za djecu u Crnoj Gori, Nacionalni plan akcije za mlade, Strategija inkluzivnog obrazovanja u Crnoj Gori i Strategija za integraciju osoba sa invaliditetom (OSI). Analiza zakonskog okvira obuhvatila je: Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti (2005), Porodični zakon Crne Gore (2006), Opšti zakon o obrazovanju i vaspitanju, Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju, Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, Zakon o gimnaziji, Zakon o stručnom obrazovanju, Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece s posebnim potrebama, kao i odgovarajuće zakone o zdravstvenoj zaštiti i nevladinim organizacijama.

Najvažniji zaključci ove analize su sljedeći:

- Opšti strateški i zakonodavni okvir je reformski i podsticajan. Kao dugoročni razvojni pravac naglašena je decentralizacija i učešće različitih društvenih sektora u pružanju pojedinih usluga od značaja za kreiranje socijalne politike za djecu i mlade na lokalnom nivou.
- Stvaranje društvenih podsticaja za razvoj djece i mladih predstavlja jedno od ključnih opredjeljenja države za naredni period.

- Reformska opredjeljenja države zahtijevaju svoju konkretizaciju i operacionalizaciju na lokalnom nivou.

Analiza stanja u oblasti socijalne politike za djecu i mlade u Herceg Novom izvršena je kroz identifikovanje dosadašnjih aktivnosti i rezultata različitih aktera u ovom domenu i sagledavanje njihovih pozitivnih kapaciteta i slabosti, kao i mogućnosti i prepreka sa kojima se suočavaju u svom radnom okruženju.

Najvažniji zaključci ove analize su:

- U okviru strukture i rada lokalne samouprave, po prirodi posla, za oblast socijalne politike za djecu i mlade, najznačajniji su Sekretarijat za društvene djelatnosti, Sekretarijat za finansije (organizaciona i funkcionalna tijela opštinske uprave) i Odbor za društvene djelatnosti (radno tijelo Skupštine opštine). U okviru Sekretarijata za društvene djelatnosti nedostaje odgovarajući referat(i) za direktno i fokusirano bavljenje pitanjima socijalne politike za djecu i mlade.
- Skupština opštine Herceg Novi tokom 2004. godine formirala je Savjet za osobe sa invaliditetom. Iako zvanično postoji, ovo tijelo do sada nije profunkcionisalo.
- Na opštinskom nivou postoji geronto-program, prevoz za djecu – učenike osnovnih škola i jednokratne pomoći porodicama i pojedincima u potrebi.
- U oblasti socijalne zaštite djece i mladih generalno se zapaža nerazvijenost koncepta usluga i prepoznavanje aktivne uloge korisnika/ce, odnosno dominantna je usmjerenost na „zaštitu” i „zbrinjavanje”.
- Nije razvijen sistem finansiranja socijalnih usluga iz lokalnog budžeta. Tokom 2008. godine iz budžeta lokalne samouprave izdvojeno oko 120.000 evra za jednokratne pomoći (za sve korisnike/ce, uključujući i djecu i mlade), ali ne postoji plan trošenja sredstava za razvoj socijalnih usluga na lokalnom nivou.
- Karakteristični socijalni problemi u lokalnoj zajednici, naročito za vrijeme turističke sezone, jesu prosjačenje i drugo socijalno devijantno ponašanje, kao i ilegalni prelasci granice. U oblasti zdravstvene i socijalne zaštite djece i mladih evidentan je porast obima posla tokom turističke sezone.
- U socijalnoj politici za djecu i mlade u Herceg Novom preovlađuje *reaktivni pristup*, koji bi trebalo zamijeniti uvođenjem *proaktivnog pristupa*.
- U aktuelnom pristupu u socijalnoj politici za djecu i mlade nedostaju modaliteti za aktivnu participaciju same djece i mladih kao korisnika/ca usluga, iako je to predviđeno različitim nacionalnim strategijama (Nacionalni plan akcije za djecu, Nacionalna strategija za mlade).
- Jedna od specifičnosti opštine Herceg Novi jeste postojanje Dječjeg doma u Bijeloj, kao jedinog doma u Crnoj Gori za djecu bez roditeljskog staranja. Značajno je istaći, kao indikator potrebe razvoja alternativnih usluga za djecu i mlade, da smještaj jednog djeteta u Domu mjesečno košta oko 1.000 evra.
- Timovi u Centru za socijalni rad pružaju usluge savjetovanja porodica, s tim što postoji problem preopterećenosti profesionalaca, kao i nedovoljnog razlikovanja između savjetodavnog i dijagnostičkog rada.
- Herceg Novi je, prema nekim istraživanjima, grad sa najvećim brojem profesionalaca (ljekara, psihologa, defektologa i dr.) u Crnoj Gori. Ovo je značajno za identifikaciju profesionalnog, socijalnog kapitala koji postoji u zajednici i koji treba staviti u funkciju unapređenja socijalne politike za djecu i mlade. I pored toga, evidentan je nedostatak zaposlenih profesionalaca u institucijama socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstva, u oblasti određenih specijalističkih

znanja i modernih vještina rada koje bi trebalo da budu dio koncepta integralne socijalne zaštite djece i mladih i kreiranja socijalne politike lokalne zajednice za ovu grupu.

- Nedostatak standarda usluga u socijalnoj zaštiti/politici jeste nacionalni problem koji se negativno odražava i na kvalitet socijalne politike/zaštite u lokalnoj zajednici.
- Iako ima pojedinačnih primjera međusketorke saradnje (javni sektor–privatni sektor), iz prikupljenih podataka ne može se jasno sagledati u kojoj mjeri je uspostavljena saradnja između različitih aktera u oblasti društvene brige o djeci i mladima (na primjer, da li su uspostavljene i da li funkcionišu lokalne mreže saradnje oko određenih pitanja ili pojedinih ciljnih grupa djece i mladih), što ukazuje na potrebu da se u ovoj Strategiji jasno uspostavi sistem saradnje u lokalnoj zajednici. Takođe, potrebno je uključiti i poslovni sektor kao pružaoca usluga u oblasti socijalne politike za djecu i mlade.
- Probleme u razvoju dugoročnog strateškog pristupa predstavljaju i :
  - nedostatak baza podataka o djeci i mladima u lokalnoj zajednici,
  - nemotivisanost postojećih kadrova za veće promjene,
  - nedostatak prepoznavanja značaja volonterskog rada u zajednici,
  - nedostatak odgovarajuće medijske podrške reformskim procesima u oblasti socijalne politike za djecu i mlade.
- Kao usluge i programi, koncepti koji nedostaju u lokalnoj zajednici, identifikovani su:
  - savjetovališta (sa različitim programima, za različite ciljne grupe),
  - preventivne usluge podrške djeci i porodicama sa djecom sa smetnjama u razvoju,
  - usluge privremenog smještaja djeteta (sa smetnjama u razvoju) – npr. u hraniteljskim porodicama,
  - uspostavljanje i održavanje dobre baze podataka o korisnicima/cama prava i usluga, vrsti i broju pruženih usluga / priznatih prava,
  - potreba za profesionalnom saradnjom i komunikacijom, tj. partnerstvom među organizacijama i funkcionalna podjela uloga, što znači da bi bilo potrebno razviti *integrativni model socijalne politike u lokalnoj zajednici*.
  - Promovisanje hraniteljstva u Herceg Novom je nešto na čemu treba raditi, radi omogućavanja boravka djeteta u porodičnoj sredini i obezbjeđenja podsticajne razvojne sredine za dijete. Pored toga važno je istaći i ekonomsku stranu prednosti razvoja hraniteljstva za djecu, jer je cijena smještaja djeteta u hraniteljsku porodicu niža u odnosu na boravak djeteta u instituciji.

Lokalni plan za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade bi trebalo da ponudi i potencijalne odgovore na neka od prethodnih pitanja.

Analizom zainteresovanih strana identifikovane su ključne zainteresovane strane za socijalnu politiku za djecu i mlade u Herceg Novom, koje su diferencirane na krajnje korisnike/ce usluga i ključne partnere lokalnoj samoupravi u pružanju usluga.

Krajnji korisnic/ce usluga socijalne politike za djecu i mlade u Herceg Novom jesu osobe uzrasta od 0 do 25 godina (odnosno od 0 do 18 godina – djeca i od 19 do 25 godina – mladi). Identifikovane su sljedeće korisničke grupe:

- djeca predškolskog uzrasta,
- djeca osnovnoškolskog uzrasta,
- djeca i mladi srednjoškolskog uzrasta,

- mladi studentskog uzrasta,
- djeca i mladi sa smetnjama u razvoju,
- djeca iz porodica sa poremećenim odnosima,
- djeca bez roditeljskog staranja,
- djeca sa poremećajima ponašanja i u sukobu sa zakonom,
- djeca–žrtve nasilja u porodici (zanemarivanja i zlostavljanja).

Analizom zainteresovanih strana u oblasti socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi identifikovani su slijedeći **ključni partneri**:

- Lokalna samouprava – Najvažniji činioци lokalne samouprave kao jednog od ključnih aktera jesu: Sekretarijat za društvene djelatnosti, Sekretarijat za finansije, Odbor za društvene djelatnosti kao i Lokalni savjet za socijalnu politiku. U realizaciji ove Strategije od lokalne samouprave i njenih organa i tijela očekuje se da aktivno i participativno, uz aktiviranje i sistemsko podsticanje drugih socijalnih aktera, kreira i sprovodi socijalnu politiku i socijalnu politiku za djecu i mlade na lokalnom nivou, s ciljem pružanja podrške osjetljivim grupama i obezbjeđivanja socijalne pravde i sigurnosti života u zajednici.
- Centar za socijalni rad u Herceg Novom – Ova ključna ustanova socijalne zaštite u lokalnoj zajednici pruža sve vrste usluga koje su zastupljene kroz određena prava definisana zakonima na nacionalnom nivou. Priroda razvoja socijalne zaštite na nacionalnom nivou, kao i potrebe unapređenja socijalne politike za djecu i mlade u Herceg Novom, od Centra zahtijevaju naročito unapređenje intelektualnog kapitala kroz razvoj specijalizovanih znanja i profesionalnih vještina radi kompetentne procjene potreba korisnika/ca za uslugama, pružanja specijalizovanih socijalnih usluga, aranžiranja pristupa korisnika/ca uslugama u zajednici i koordinaciju aktivnosti socijalnih aktera u pružanju usluga.
- Obrazovne institucije – Sistem obrazovnih institucija u Herceg Novom čine predškolske ustanove, osnovne i srednje škole. Djeci je na raspolaganju 5 vrtića (Igalo, Savina, Topla, Bijela i Zelenika). U zajednici funkcionišu 4 osnovne škole (“Dašo Pavičić”, “Ilija Kišić”, “Milan Vuković” i “Orjenski bataljon”). Specifičnost osnovnoškolskog obrazovanja u Herceg Novom je to što pri OŠ “Ilija Kišić” u Zelenici radi odjeljenje za obrazovanje djece sa smetnjama u intelektualnom razvoju. Srednjoškolsko obrazovanje djece i mladih u Herceg Novom odvija se u jednoj zgradi JU Srednja škola “Ivan Goran Kovačić” sa više područja rada i to: gimnazija, ugostiteljstvo, trgovina i turizam, zdravstvo i socijalna zaštita, pravo, ekonomija i administracija građevinarstvo. Jedan dio srednjoškolske omladine sa teritorije opštine Herceg Novi pohađa srednje škole i u susjednim opštinama ili u Podgorici. U okviru Strategije socijalne politike za djecu i mlade, Srednja škola „Ivan Goran Kovačić” bi mogla da bude značajno povezana sa drugim pružaocima usluga u oblasti socijalne politike za djecu i mlade kroz volonterski rad i profesionalnu praksu učenika/ca.
- Ustanove socijalne zaštite za djecu i mlade – Na teritoriji opštine Herceg Novi nalazi se Dječji dom “Mladost” u Bijeloj. To je jedina ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja u Grnoj Gori. Dom na smještaj prihvata djecu bez roditeljskog staranja i djecu čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, uzrasta od 1 mjeseca do punoljetstva. Ova ustanova, pored važnih aktuelnih poslova koje obavlja, može u partnerstvu sa drugim akterima biti resurs za razvoj i pružanje usluga u zajednici koje aktuelno nedostaju.
- Zdravstvene institucije – U Domu zdravlja u Herceg Novom radi Razvojno savjetovalište koje, između ostalog, prati djecu sa smetnjama u razvoju. Na teritoriji opštine Herceg Novi nalazi se

i Institut "Dr. Simo Milošević", u Igalu, koji je jedina institucija u Crnoj Gori na čijem se dječjem odjeljenju vrši rehabilitaciju djece sa respiratornim i koštano-mišićnim problemima. Zdravstvena zaštita djece koji su vojni osiguranici sprovodi se u Vojnoj bolnici Meljine gdje je prije nekoliko godina počelo sa radom i porodilište koje je Herceg Novom nedostajalo još od zemljotresa 1979. godine. U okviru Zdravstvenog centra u Herceg Novom, od 1. 7. 2008. godine funkcioniše Centar za podršku djeci sa smetnjama u razvoju, uzrasta do 15 godina. Ovaj Centar svojim uslugama pokriva potrebe cijele Boke. Zdravstvene institucije u Herceg Novom su socijalni akteri iz grupe javnih službi, sa potencijalom za integrativni razvoj preventivnih programa, savjetodavno-terapijskih socijalnih usluga i usluga podrške i osnaživanja djece i mladih i njihovih porodica.

- Međunarodne organizacije: UNICEF, UNDP, OSCE, EAR i dr. kao i strane nevladine organizacije: Save the Children, GTZ i dr., koje funkcionišu na teritoriji Crne Gore, omogućavaju promovisanje međunarodnih standarda, transfer dobre prakse, pružanje podsticaja za unapređenje socijalne politike za djecu i mlade u Herceg Novom i omogućavaju prikupljanje sredstava za određene projekte za djecu i mlade.
- Lokalne nevladine organizacije – Nvladine organizacije u opštini Herceg Novi se veoma razlikuju po svojim kompetencijama i oblastima djelovanja. Neke od nevladinih organizacija koje svoje aktivnosti sprovode na lokalnom nivou su: "Omladinski centar Herceg Novi"(OCHN); Udruženje roditelja za podršku i pomoć djeci sa posebnim potrebama „Sunčev zrak“ Herceg Novi; Udruženje Roma; NVO Kulturno-umjetničko društvo „Sloga“ Đenovići; NVO „ KUD Igalo“ iz Igalu; NVO „KUD Ilija Kišić“; NVO Umjetnički Centar „AS“; NVO „Diano“ Igalo; NVO „Izviđački odred Orjen“ Herceg Novi; NVO „Džudo klub Igalo“ Igalo; NVO Karate klub „Jadran“ Herceg Novi. Nvladine organizacije, kao i predstavnici/ce zainteresovanih građana/ki, naročito roditelja i samih korisnika/ca, jesu grupa socijalnih aktera koji svoju ulogu u sprovođenju ove Strategije mogu ostvarivati kroz učešće u direktnom pružanju socijalnih usluga, zastupanje interesa i lobiranje za zadovoljavanje potreba djece i mladih, ali i putem monitoringa rada javnih službi i državnih organa s ciljem povećanja učešća građana/ki u kreiranju i sprovođenju socijalne politike za djecu i mlade.
- Mediji – Sprovođenje Strategije oslanja se na medije i njihovu ulogu senzivitizacije javnosti za socijalna pitanja i potrebe osjetljivih grupa.

Diskusija rezultata i zaključaka prethodnih analiza dovela je do formulacije nekoliko strateški spornih pitanja. S obzirom da su ovo vrlo složena pitanja na koja ne postoji jedan već veći broj mogućih odgovora, ona će, između ostalog, biti i osnova za formulisanje strateških ciljeva ovog dokumenta.

Strateški sporna pitanja

- Kako identifikovati i kreirati usluge koje će se pružati na međuopštinskom nivou?
- Kako izbalansirati odnos i ravnotežu između reaktivnog i proaktivnog pristupa u socijalnoj politici za djecu i mlade?
- Kako uspostaviti usluge za djecu i mlade na lokalnom nivou, prvenstveno preventivne usluge, i na koji način organizovati opštinsku strukturu podrške da bi ove usluge bile održive?
- Koje mehanizme treba upotrijebiti radi osnaživanja profesionalne saradnje i partnerstava na lokalnom nivou?

- Na koji način se mogu bolje iskoristiti postojeći i razviti novi resursi i profesionalni kapaciteti radi kvalitetnog pružanja socijalnih usluga za djecu i mlade?
- Koji model finansiranja usluga na lokalnom nivou pruža najveće mogućnosti za:
  - održivost socijalnih usluga za djecu i mlade i podršku konceptu pluralizacije pružalaca usluga,
  - kontinuum socijalnih usluga,
  - najcjelishodnije trošenje sredstava iz lokalnog budžeta, donacija i drugih izvora?

Poglavlje 5.

Strateški ciljevi

Na osnovu prethodnih analiza konteksta formulisani su sljedeći sveobuhvatni strateški ciljevi kao najširi okvir promjena koje namjeravaju da se ostvare primjenom Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi u periodu od 2009. do 2013. godine.

1) Razvijanje različitih preventivnih i edukativnih programa za djecu i mlade, njihove roditelje i staratelje i druge osobe koje se neposredno brinu o djeci izvan ustanova socijalne zaštite, kroz partnerski pristup institucija i drugih organizacija.

2) Razvijanje različitih održivih usluga lokalne socijalne politike za djecu i mlade i obezbjeđivanje kontinuuma usluga.

3) Razvijanje lokalnih multidisciplinarnih timova i radnih tijela podržanih od strane opštine za kreiranje, sprovođenje i praćenje socijalne politike.

4) Kontinuirano profesionalno usavršavanje postojećih i budućih kadrova u oblasti socijalne politike za djecu i mlade, a posebno za inovativne socijalne usluge.

5) Uspostavljanje socijalnih usluga putem javnog konkurisanja, uz transparentne procedure i ugovaranje usluga.

6) Mobilisanje šire lokalne javnosti za pitanja socijalne politike za djecu i mlade.

Poglavlje 6.

Strateški prioriteti

Da bi se utvrdili strateški prioriteti, odnosno prioritetne ciljne grupe djece i mladih, odabrani su sljedeći **kriterijumi** za izbor strateških prioriteti:

- stepen ugroženosti (razvojne ranjivosti) ciljne grupe,
- brojnost ciljne grupe,

- koliko sistemska akcija doprinosi širenju mreže postojećih i ustanovljavanju novih socijalnih usluga,
- struktura potreba ciljne grupe,
- lokalni kapaciteti i raspoloživi resursi,
- nivo zadovoljavanja potreba – efikasnost i aktivnosti,
- usklađenost potencijalnih usluga sa prioritetima nacionalnih i drugih lokalnih strategija.

Na osnovu prethodnih kriterijuma identifikovane su sljedeće **prioritetne ciljne grupe**:

- 1) **djeca bez roditeljskog staranja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja,**
- 2) **djeca sa smetnjama u razvoju,**
- 3) **djeca– žrtve nasilja u porodici,**
- 4) **djeca sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom,**
- 5) **djeca i mladi kao zajednička grupa.**

Kao prioritetna **pitanja koja prožimaju strateški pristup svakoj od navedenih prioritetnih grupa** identifikovana su sljedeća:

- Stručno usavršavanje profesionalaca–pružalaca usluga
- Međusektorska saradnja i partnerstva
- Finansiranje usluga
- Unapređenje pravno-normativnog okvira lokalne samouprave za bavljenje uslugama u ovoj oblasti.

1. Djeca bez roditeljskog staranja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja

Preporuke, strateške mjere

- *Unaprijediti hraniteljstvo* i povećati njegov udio u uslugama društvene brige o djeci bez roditeljskog staranja, djece sa smetnjama u razvoju, djece žrtava nasilja u porodici, romske djece, djece sa poremećajima u društvenom ponašanju, putem;
  - Iniciranja kod Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, razvoja i primjene programa pripreme za hranitelje: opšteg (za klasično) i posebnih (za specijalizovano i urgentno hraniteljstvo).
  - Sprovođenja obuke profesionalaca iz Centra za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite, kao i aktivista iz nevladinog sektora, za primjenu posebnih programa pripreme za hranitelje (za specijalizovano i urgentno hraniteljstvo).
  - Javnog zastupanja kod Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, uspostavljanja zakonskih rješenja i razvoja nesrodničkog i profesionalnog hraniteljstva.
  - Razvoja mehanizama (kroz programe / individualne planove) podrške hraniteljskim porodicama i djeci u hraniteljskim porodicama, te sprovođenja obuke profesionalaca iz centra za socijalni rad i drugih ustanova socijalne zaštite, kao i aktivista iz nevladinog sektora, za primjenu ovih mehanizama podrške.
  - Razvoja usluga podrške hraniteljima, djeci i mladima na hraniteljskom smještaju i na smještaju u ustanovama socijalne zaštite (npr. klubovi hranitelja, klubovi djece na smještaju, savjetovališta i slično).
- *Razviti uslugu stanovanja uz podršku* za mlade koji se osamostaljuju pri napuštanju institucije i hraniteljske porodice ili radi preveniranja institucionalnog zbrinjavanja.

- Osigurati kapacitete za urgentni smještaj djece i mladih putem
  - uspostavljanja prihvatilišta i/ili
  - osposobljavanja hraniteljskih porodica za urgentni smještaj djece i mladih.

Specifični ciljevi:

Specifični cilj 1.1:

U periodu 2009–2013. god. povećati nivo interesovanja i informisanosti potencijalnih hranitelja i šire javnosti o hraniteljstvu kao obliku zaštite djece bez roditeljskog staranja.

Specifični cilj 1.2:

U periodu 2009–2013. god. razvijati uslugu stanovanja uz podršku za mlade koji se osamostaljuju, pri napuštanju institucije i hraniteljske porodice ili radi preveniranja institucionalnog zbrinjavanja, kroz obezbjeđivanje stambenih jedinica i profesionalne podrške.

- a) Do kraja 2010. god. razviti uslugu u 2 stambene jedinice za mlade od 15 do 25 godina.
- b) Do kraja 2012. god. razviti uslugu u još 1 stambenoj jedinici za mlade od 15 do 25 godina.

Specifični cilj 1.3:

U periodu 2010–2013. god. razviti i realizovati uslugu Prihvatilišta za maloljetne majke bez porodične i srodničke podrške.

2. Djeca sa smetnjama u razvoju

Preporuke, strateške mjere

- Informisati javnost o potrebama djece i mladih sa smetnjama u razvoju i o značaju njihovog uključivanja u društveni život lokalne zajednice.
- Obezbijediti fizičku pristupačnost obrazovnih i zdravstvenih institucija djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i razvijati univerzalnu koncepciju/dizajn svih javnih institucija.
- Razvijati sistem zdravstvene zaštite koji bi im omogućio veće korišćenje zdravstveno-rehabilitacionih usluga.
- Uspostaviti dnevni centar kao uslugu podrške socijalnoj inkluziji djece i mladih sa smetnjama u razvoju.
- Ustanoviti sistem usluga podrške porodicama djece i mladih sa smetnjama u razvoju kako bi se omogućilo da ova djeca i mladi što duže ostanu u porodičnom okruženju (savjetovališta, usluge podrške u kući itd.).

Specifični cilj 2.1:

U periodu 2009–2013. god. uspostaviti Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju, za u prosjeku 25 korisnika/ca cjelodnevnih usluga i do 50 korisnika/ca poludnevničkih usluga po centru.

Specifični cilj 2.2:

U periodu 2009–2013. god. razviti rad Savjetovališta za podršku porodicama djece sa smetnjama u razvoju, u okviru Dnevnog centra za podršku djeci sa smetnjama u razvoju, sa sistemom sljedećih usluga:

- a) razvojno savjetovanje u oblasti psiho-fizičkog zdravlja djece,
- b) porodično savjetovanje,

c) savjetovanje za prevenciju različitih rizičnih oblika ponašanja djece sa smetnjama u razvoju (zloupotreba narkotika, seksualno rizično ponašanje itd.).

Specifični cilj 2.3:

U periodu 2009–2013. god. promovirati i obezbijediti uslugu privremenog smještaja dece sa smetnjama u razvoju u hraniteljskim porodicama kroz:

- a) kontinuiranu lokalnu kampanju za ovu vrstu hraniteljstva,
- b) osposobljavanje i pripremu
  - o do kraja 2010. god. najmanje 5 hraniteljskih porodica za privremeni smještaj djece sa smetnjama u razvoju;
  - o do kraja 2012. god. najmanje još 3 hraniteljske porodice za privremeni smještaj djece sa smetnjama u razvoju.

3. Djeca–žrtve nasilja u porodici

Preporuke, strateške mjere

- Obezbijediti i zakonom regulirati vođenje evidencije o slučajevima zlostavljanja i zanemarivanja djece i oblicima ugroženosti, kako bi se moglo ocijeniti stanje i preduzimati mjere.
- U okviru preventivnog rada intenzivnije nastaviti sa edukacijom i osposobljavanjem stručnjaka u relevantnim institucijama za preventivno djelovanje, prepoznavanje ugrožene djece i terapijsku podršku.
- Razviti službe i usluge za rad sa žrtvama i nasilnicima, odnosno porodicama u kojima je prisutno nasilje (npr. službu za psihoterapijsku podršku djeci i mladima – žrtvama nasilja).
- Uspostaviti SOS telefon za djecu i mlade žrtve nasilja kao kontinuiranu uslugu u zajednici.
- Pružiti podršku radu postojećih i razvijati i institucionalizovati nove multidisciplinarnе timove za integrativni rad sa djecom i mladima – žrtvama nasilja (prevencija, rano otkrivanje, hitno zbrinjavanje, pokretanje zakonskih postupaka, savjetodavni i terapijski rad sa žrtvom i porodicom).
- Razvijati stručne kapacitete profesionalca za rad sa djecom i mladima - žrtvama nasilja.
- Izraditi i distribuirati po različitim institucijama obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite informacione materijale (brošure, letke i dr.) o mogućnostima zaštite od nasilja i zlostavljanja.
- Osposobljavati profesionalce u medijima za kvalifikovano praćenje, istraživačko novinarstvo i izvještavanje o slučajevima zlostavljanja i zanemarene djece.
- Obezbijediti adekvatan smještaj djeci i ženama žrtvama nasilja u skloništima i/ili sigurnim kućama za žrtve nasilja u porodici.
- Inicirati razvijanje standarda usluga za djecu i mlade–žrtve nasilja.

Specifični cilj 3.1:

U periodu 2009–2013. god. osnovati i razviti Sklonište za djecu žrtve nasilja.

- a) Do kraja 2009. god. razviti kapacitete Skloništa za rad sa najmanje 10 korisnika/ca istovremeno.
- b) Do kraja 2011. god. razviti kapacitete Skloništa za rad sa najmanje 15 korisnika/ca istovremeno.

Specifični cilj 3.2:

U periodu 2011–2013. god. uspostaviti SOS telefon za djecu i mlade žrtve nasilja kao kontinuiranu uslugu u zajednici.

Specifični cilj 3.3:

U periodu 2009–2013. god. unaprijediti postojeće i razviti nove mehanizme systemske podrške djeci i mladima žrtvama nasilja.

a) Do kraja 2009. god. razviti programe obuke profesionalaca za primjenu zakonskih mehanizama zaštite djece i mladih žrtava nasilja (pokretanje zakonskih postupaka, ispitivanje djeteta žrtve nasilja, obezbjeđenje dokaza u postupku) i drugih stručnih vidova podrške (savjetodavni i terapijski rad sa žrtvom i porodicom).

b) Do kraja 2010. god. razviti stručne kapacitete profesionalca za rad sa djecom i mladima - žrtvama nasilja kroz realizaciju programa iz tačke a ovog specifičnog cilja za najmanje 25 profesionalaca iz različitih sistema (socijalna zaštite, obrazovanje, policija, sudovi, tužilaštvo, zdravstvo).

c) Do kraja 2011. god. formirati multidisciplinarnе timove za rad sa djecom i mladima žrtvama nasilja i obučiti ih za prevenciju, rano otkrivanje i hitno zbrinjavanje djece i mladih žrtava nasilja.

d) Do kraja 2012. god. izraditi Lokalni protokol o postupanju radi zaštite djece i mladih žrtava nasilja i uspostaviti procedure za njegovu primjenu i praćenje..

4. Djeca sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom

Preporuke, strateške mjere:

- Uspostaviti i redovno ažurirati bazu podataka o djeci i mladima u sukobu sa zakonom.
- Organizovati stručne obuke i specijalizacije za profesionalce koji rade sa djecom i mladima počiniocima krivičnih djela i sa djecom i mladima žrtvama.
- Razviti programe prevencije agresivnog ponašanja kod djece i mladih i programe medijacije.
- Razvijati i primjenjivati programe za senzibilizaciju stručnjaka i šire javnosti, jer je samo manji broj stručnjaka senzibilisan za rad s djecom i mladima koji su u sukobu sa zakonom i sa onima koji se pojavljuju kao žrtve.
- Razvijati specifična znanja stručnjaka za rad sa djecom i mladima u sukobu sa zakonom i sa njihovim roditeljima.
- Osnajžiti i inovirati savjetovališta za djecu i porodicu.
- Razviti programe sprečavanja skitnje, prosjačenja i programe zbrinjavanja „djece ulice“, kao i novu uslugu i programe za smanjenje štete kod djece u skitnji, prošnji, djece koja žive i/ili rade na ulici.

Specifični cilj 4.1:

U periodu 2009–2013. god. osnovati Centar za djecu i mlade i u okviru njega razviti posebne usluge i programe, koji će omogućiti kontinuum usluga za djecu i mlade sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom, i to sljedeće usluge i programe:

a) terenski rad (do kraja 2009),

b) prihvatilište - svratište /Drop-in Centar (do kraja 2011),

c) podrška i osnaživanje porodica sa djecom i mladima sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom (do kraja 2013).

Specifični cilj 4.2:

U periodu 2009–2013. god. kontinuirano realizovati programe prevencije socijalno neprihvatljivog ponašanja kod djece kroz preventivne, radioničarske programe u osnovnim i srednjim školama.

5. Djeca i mladi kao zajednička grupa

Preporuke, strateške mjere:

- Razviti kompatibilne baze podataka o različitim grupama djece i mladih u lokalnoj zajednici.
- Razviti programe, u okviru savjetovališta za djecu i mlade, savjetovanja za samostalni život (razvojna pitanja i krize, mladalačka seksualnost i partnerski odnosi, traženje posla, stanovanje, razvijanje socijalnih odnosa, bolesti zavisnosti itd.).
- Senzitivisati, regrutovati i obučiti volontere za rad sa djecom i mladima, te razviti programe obuke volontera za rad sa djecom i mladima.
- Razviti nove usluge i programe podrške za djecu koja su van sistema obrazovanja, s fokusom na djecu Rome, Aškalje i Egipćane (RAE).
- Obezbijediti veći obuhvat djece, mladih i njihovih porodica koje imaju pravo na različite usluge i razvijati inovativne usluge u lokalnoj zajednici, zasnovane na potrebama korisnika.
- Unaprijediti brigu o djeci iz socijalno isključenih grupa, a naročito:
  - obezbijediti bolju informisanost porodica socijalno isključenih grupa o njihovim pravima i mogućnostima podrške u okviru lokalnog sistema socijalne politike za djecu i mlade;
  - kontinuirano razvijati svijest šire lokalne javnosti o značaju uključivanja djece i mladih iz socijalno isključenih grupa u sistem društvene podrške.
- Razvijati programe vršnjačke edukacije.

Specifični cilj 5.1:

U periodu 2009–2012. god. uspostaviti bazu podataka o djeci i mladima u lokalnoj zajednici, korisnicima različitih socijalnih usluga i sistem za njeno redovno ažuriranje.

Specifični cilj 5.2:

U periodu 2009–2013. god. u okviru Centra za mlade razviti programe savjetovanja za samostalni život mladih u sljedećim oblastima: razvojna pitanja i krize, mladalačka seksualnost i partnerski i drugi socijalni odnosi, traženje posla, bolesti zavisnosti itd. i realizovati ih za najmanje 500 korisnika.

Strateške preporuke i mjere za rješavanje pitanja koja prožimaju pristup svakoj od prioritarnih grupa

A. Unapređenje pravno-normativnog okvira lokalne samouprave za bavljenje uslugama u oblasti socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi.

Opšte preporuke i mjere:

- Donošenje odgovarajućih odluka i primjena drugih upravljačko-pravnih instrumenata Skupštine opštine i Opštinske uprave Herceg Novog koje će omogućiti:
  - koordinatorsku ulogu lokalne samouprave u domenu socijalne politike za djecu i mlade u lokalnoj zajednici,
  - razvijanje koncepta usluga u lokalnoj zajednici,
  - međusektorsku saradnju,
  - finansiranje dijela usluga iz lokalnog budžeta,
  - transparentne procedure naručivanja usluga od strane lokalne samouprave.

Specifične preporuke i mjere:

- Do kraja 2008. god. realizovati preduslove za implementaciju Lokalnog plana.
- Tokom 2009. god. donijeti/izmijeniti:
  - odluku o dodatnim oblicima socijalne zaštite, sa definisanim uslugama iz nadležnosti Opštine Herceg Novi, s obzirom na identifikovane potrebe djece i mladih u ovom Lokalnom planu, a u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Zakonom o lokalnoj samoupravi;
  - kriterijume, pravila i procedure za odabir ustanove, druge organizacije (npr. nevladine organizacije) ili preduzetnika za pružanje socijalnih usluga za unapređenje položaja djece.

B. Finansiranje usluga

- Utvrditi kriterijume za uspostavljanje i potom uspostaviti ekonomsku cijenu koštanja usluga u lokalnoj zajednici.
- Razviti mehanizme prikupljanja i raspodjele sredstava u skladu sa ekonomskim potencijalom lokalne zajednice i principima odgovornog upravljanja resursima.
- Finansirati usluge za djecu i mlade iz budžeta lokalne samouprave i drugih lokalnih izvora.
- Planirati različite izvore finansiranja usluga socijalne politike za djecu i mlade u cjelini i svake od usluga ponaosob.
- *Planirati formiranje lokalnog fonda za razvoj usluga socijalne politike za djecu i mlade.*

Mjere koje povezuju finansiranje usluga sa unapređenjem međusektorske saradnje

- Staviti u funkciju partnerstvo lokalne samouprave i drugih socijalnih aktera u obezbjeđivanju potrebnih sredstava (sa posebnim naglasakom na civilni i privatni sektor).
- Konkurisati kod međunarodnih fondova putem partnerskih projekata razvijenih u lokalnoj zajednici.

C. Međusektorska saradnja i partnerstva

- Koordinacija između različitih socijalnih aktera u podršci djeci i mladima
- Partnerski monitoring i evaluacija programa i usluga.

D. Stručno usavršavanje profesionalaca – pružalaca usluga

- Kontinuirana izgradnja stručnih kapaciteta profesionalaca–pružalaca usluga.
- Razvijanje sistema finansijskih i nefinansijskih podsticaja za stručno usavršavanje profesionalaca–pružalaca usluga:
  - sticanje sertifikata i mogućnosti da sami dalje obučavaju druge profesionalce,
  - učešće na konferencijama i drugim skupovima,
  - Finansijske nagrade za profesionalce u lokalnoj zajednici koji su se posebno istakli u stručnom usavršavanju i sl.

Poglavlje 7

Aranžmani za primjenu

Sastavni dio Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi za period 2009–2013. godine jesu akcioni planovi. Akcioni planovi operacionalizuju Lokalni plan i omogućavaju njegovu primjenu i realizaciju. Usvajanjem Lokalnog plana usvajaju se i akcioni planovi za 2009. godinu. Akcioni planovi za naredne godine usvajaju se tokom procesa monitoringa i evaluacije implementacije Lokalnog plana.

Upravljačku strukturu za primjenu Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade, nakon usvajanja, predstavljaće *Savjet za lokalnu socijalnu politiku za djecu i mlade opštine Herceg Novi*. Savjet će, kao dio svog budućeg rada, napraviti *Plan upravljanja primjenom Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade*.

Savjet će kao upravljačka struktura imati sljedeće zadatke:

- U potpunosti odgovara za vođenje cjelokupnog procesa primjene Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi.
- Imenuje lokalne timove za upravljanje projektima koji nastanu kao rezultat operacionalizacije Lokalnog plana i akcionih planova.
- Obezbeđuje pristup i prikupljanje svih podataka i informacija u elektronskoj formi od svakog aktera–učesnika u socijalnoj politici za djecu i mlade.
- Organizuje i održava javne tribine, okrugle stolove i diskusije sa stručnjacima, predstavnicima građana/ki i korisnika/ca usluga iz Lokalnog plana, o sprovođenju Lokalnog plana i realizaciji pojedinačnih projekata i aktivnosti nastalih kao rezultata realizacije Lokalnog plana.
- Održava kontakte sa svim učesnicima u realizaciji Lokalnog plana.
- Upravlja procesom praćenja (monitoringa) i ocjenjivanja uspješnosti (evaluacije) akcionih planova i Lokalnog plana.
- Održava kontakte sa javnošću i donosiocima odluka u lokalnoj samoupravi.

Operativnu strukturu za primjenu ovog Lokalnog plana činiće institucije, organizacije i timovi formirani u cilju neposredne realizacije Akcionih planova i projekata razvijenih na osnovu akcionih planova Lokalnog plana. U skladu sa Akcionim planovima biće realizovana podjela uloga i odgovornosti među različitim akterima u lokalnoj zajednici – partnerima u realizaciji Lokalnog plana. Svaki akter će u skladu sa principom javnosti i transparentnosti rada voditi odgovarajuću evidenciju i dokumentaciju i pripremati periodične izvještaje o radu. Izvještaji će biti polazna osnova za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti rada.

Operativna struktura za primjenu Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade ima sljedeće zadatke i odgovornosti:

- realizacija Akcionih planova,
- neposredna komunikacija sa korisnicima/cama usluga socijalne politike za djecu i mlade,
- redovno dostavljanje izvještaja koordinatoru/predsjedniku Savjeta za lokalnu socijalnu politiku za djecu i mlade o svim aktivnostima na sprovođenju Lokalnog plana,
- učešće u eventualnim obukama za unapređenje stručnosti i kompetencija za sprovođenje zadataka ovog strateškog dokumanta,
- predlaganje aktivnosti u okviru budućih Akcionih planova,
- unapređenje procesa primjene Lokalnog plana u skladu sa sugestijama i preporukama upravljačke strukture.

Upravljačka i operativna struktura će razviti plan i mehanizme međusobne komunikacije, pratiće uspješnost razmjene informacija i efikasnost komunikacije u odnosu na očekivane rezultate primjene Lokalnog plana. Plan komunikacije upravljačke i operativne strukture urediće vrijeme i načine razmjene informacija i preduzimanja odgovarajućih akcija.

Akcione planove za naredni period, nakon 2009. god. pripremaće Savjet uz aktivne konsultacije sa operativnim strukturama. Po potrebi, Savjet će formirati i odgovarajuće radne grupe. Akcione planove će usvajati Skupština opštine Herceg Novi (ili drugi nadležni organ lokalne samouprave).

Mehanizmi praćenja, ocjenjivanja uspješnosti primjene Lokalnog plana i donošenja eventualnih korektivnih mjera biće definisani Planom praćenja i ocjenjivanja uspješnosti (planom monitoringa i evaluacija).

Komunikacija dostignuća Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade, odvijaće se u skladu sa odgovarajućim planom koji će obuhvatiti celokupni period primjene Lokalnog plana. Detaljan prikaz tog plana se nalazi u Poglavlju 11. ovog dokumenta.

Poglavlje 8

Praćenje i ocjena uspješnosti

Savjet za lokalnu socijalnu politiku za djecu i mlade će biti odgovoran za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti rada na primjeni Lokalnog plana (monitoring i evaluacija). Savjet može na jedan od sljedeća dva načina da organizuje monitoring i evaluaciju: (1) da formira grupu od članova/lica samog Savjeta koja će uz, unaprijed planiranu, povremenu podršku spoljnih konsultanata uspostaviti sistem i realizovati monitoring i evaluaciju; (2) da formira poseban lokalni multisektorski tim zadužen za monitoring i evaluaciju koji će, takođe uz povremenu podršku spoljnih konsultanata, uspostaviti sistem i realizovati te aktivnosti. Takav tim bi trebalo da čine predstavnici/ce Savjeta, stručna lica iz lokalnih institucija i organizacija koje se neposredno ili posredno bave socijalnom politikom za djecu i mlade (po mogućnosti osobe izraženih organizacionih i komunikacionih sposobnosti sa znanjem i iskustvom u oblasti strateškog planiranja, praćenja i realizacije programa i projekata), kao i predstavnici/ce korisničkih grupa ovog Lokalnog plana. Savjet će svojim Planom rada definisati način organizovanja monitoringa i evaluacije Lokalnog plana.

Uspješnost realizacije Lokalnog plana biće praćena pomoću *indikatora uticaja* kojima će se mjeriti efikasnost i efektivnost predloženih mjera i pomoću *procesnih indikatora* koji će omogućiti procjenu realizacije planiranih aktivnosti.

Ključni indikatori uticaja za praćenje i ocjenjivanje uspješnosti primjene Lokalnog plana biće sljedeći:

- broj novih usluga za djecu i mlade u oblasti socijalne politike,
- obuhvat korisnika/ca uslugama,
- struktura korisnika/ca usluga,
- nivo uključenosti različitih aktera u pružanje usluga djeci i mladima u lokalnoj zajednici,
- obim finansijskih sredstava izdvojenih za usluge socijalne politike za djecu i mlade,
- struktura finansijskih sredstava izdvojenih za usluge socijalne politike za djecu i mlade (budžet lokalne samouprave, donatorska sredstva, drugi izvori...).

Procesni indikatori su definisani u sklopu akcionih planova.

Poglavlje 9

Resursi/budžet

Procijenjeno je da će za realizaciju Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade 2009–2013. god. biti neophodno obezbjediti sredstva po fazama realizacije akcionih planova.

S obzirom da su detaljni akcioni planovi urađeni za 2009. godinu, utvrđeni su i precizniji troškovi implementacije Lokalnog plana u tom periodu. U 2009. god. će početi obuhvatna i intenzivna primjena Lokalnog plana, odnosno akcionih planova, tako da su potrebna sredstva u iznosu od oko 56 000 €. Detaljan godišnji budžet za svaku sljedeću godinu primjene Lokalnog plana biće urađen na osnovu detaljnih akcionih planova za te godine. U Budžetu Opštine Herceg Novi za 2009.

godinu biće obezbjeđeno 25. 000 kroz posebnu budžetsku stavku - razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u okviru predviđenih sredstava za Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Herceg Novi.

Sredstva za realizaciju ovog Lokalnog plana i njegovih akcionih planova obezbjeđivaće se iz različitih izvora: dijelom iz budžeta lokalne samouprave, dijelom iz donatorskih budžeta, odnosno pomoću projekata koji će se razviti na osnovu ovog Lokalnog plana, a očekuje se i učešće republičkog budžeta u realizaciji pojedinih aktivnosti planiranih Lokalnim planom.

Poglavlje 10

Plan komunikacije – predstavljanja u javnosti

Ciljevi komunikacije

1) *Unapređenje nivoa svijesti lokalne javnosti o potrebi postojanja i značaju Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi.*

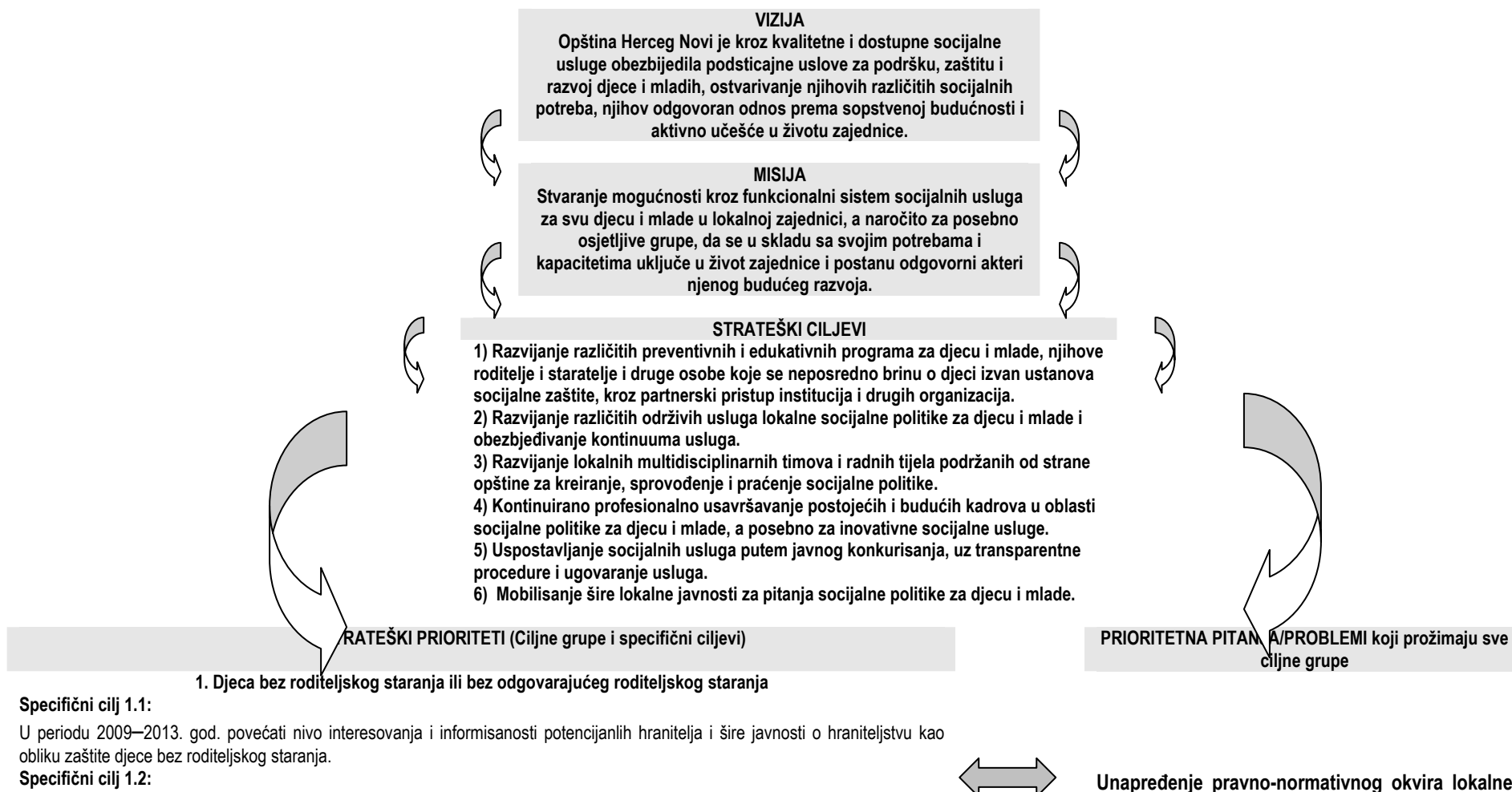
2) *Predstavljanje najširoj javnosti rezultata realizacije Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi.*

Aktivnosti	Vrijeme realizacije	Potrebni resursi	Odgovorno tijelo-institucija
Postavljanje usvojenog Lokalnog plana na sajt Opštine Herceg Novi	2008.	IT operater, tehnička oprema opštinske uprave	Savjet, odgovarajuća služba lok. samouprave
Sveobuhvatna javna kampanja za primjenu Lokalnog plana Lobiranje i javno zastupanje pristupačnosti svih javnih institucija, a naročito škola za djecu sa smetnjama u fizičkom razvoju	2008.		Savjet, Save the Children, lokalna samouprava
Redovno tromjesečno informisanje o procesima i rezultatima realizacije Lokalnog plana na sajtu Opštine	2009–2013.	Član/ica Savjeta zadužen/a za informisanje, IT operater, tehnička oprema opštinske uprave	Savjet, odgovarajuća služba lok. samouprave
Organizovanje okruglog stola jednom godišnje za zainteresovane strane – predstavnike/ce institucija i organizacija-pružalaca usluga, civilni sektor, građane/ke, korisnike/ce i potencijalne korisnike/ce	2009–2013.	Članovi/ice Savjeta zaduženi za odnose sa javnošću, predstavnici pružalaca usluga, radni prostor, finansijska sredstava za organizacione troškove	Savjet, lokalna samouprava, pružaoci usluga
Organizovanje, dva puta godišnje konferencije za medije o rezultatima primjene Lokalnog plana	2009–2013.	Članovi/ice Savjeta zaduženi za odnose sa javnošću, predstavnici lokalne samouprave, radni prostor, finansijska sredstva za organizacione troškove	Savjet, lokalna samouprava

Postavljanje godišnjih izvještaja o realizaciji Lokalnog plana/Akcionih planova na sajt Opštine	2009–2013.	IT operater, tehnička oprema opštinske uprave	Savjet, odgovarajuća služba lok. samouprave
Postavljanje evaluacionih izvještaja na sajt Opštine	U zavisnosti od dinamike evaluacije	IT operater, tehnička oprema opštinske uprave	Savjet, odgovarajuća služba lok. samouprave
Kontinuirano informisanje javnosti o svim značajnim pojedinačnim aktivnostima i događajima u skladu sa usvojenim akcionim planovima	2009–2013. (kontinuirano)	Članovi/ice Savjeta zaduženi za odnose sa javnošću, predstavnici lokalne samouprave, radni prostor, finansijska sredstva za organizacione troškove	Savjet, lokalna samouprava

Poglavlje 11

PREGLED LOKALNOG PLANA ZA RAZVOJ SOCIJALNIH USLUGA ZA DJECU I MLADE U OPŠTINI HERCEG NOVI 2009-2013.

U periodu 2009–2013. god. razvijati uslugu stanovanja uz podršku za mlade koji se osamostaljuju, pri napuštanju institucije i hraniteljske porodice ili radi preveniranja institucionalnog zbrinjavanja, kroz obezbjeđivanje stambenih jedinica i profesionalne podrške.

- a) Do kraja 2010. god. razviti uslugu u 2 stambene jedinice za mlade od 15 do 25 godina.
- b) Do kraja 2012. god. razviti uslugu u još 1 stambenoj jedinici za mlade od 15 do 25 godina.

2. Djeca sa smetnjama u razvoju

Specifični cilj 2..1:

U periodu 2009-2013. god. uspostaviti Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju za u prosjeku 25 korisnika/ca cjelodnevnih usluga i do 50 korisnika/ca poludnevničkih usluga po centru.

Specifični cilj 2..2:

U periodu 2009-2013. god. razviti rad Savjetovališta za podršku porodicama djece sa smetnjama u razvoju, u okviru Dnevnog centra za podršku djeci sa smetnjama u razvoju, sa sistemom sljedećih usluga:

- a) razvojno savjetovanje u oblasti psiho-fizičkog zdravlja djece,
- b) porodično savjetovanje,
- c) savjetovanje za prevenciju različitih rizičnih oblika ponašanja djece sa smetnjama u razvoju (zloupotreba narkotika, seksualno rizično ponašanje itd.).

Specifični cilj 2.3:

U periodu 2009-2013. god. promovisati i obezbijediti uslugu privremenog smještaja djece sa smetnjama u razvoju u hraniteljskim porodicama kroz:

- a) kontinuiranu lokalnu kampanju za ovu vrstu hraniteljstva,
- b) osposobljavanje i pripremu:
  - o do kraja 2010. god. najmanje 5 hraniteljskih porodica za privremeni smještaj djece sa smetnjama u razvoju;
  - o do kraja 2012. god. najmanje još 3 hraniteljske porodice za privremeni smještaj djece sa smetnjama u razvoju.

3. Djeca– žrtve nasilja u porodici

Specifični cilj 3.1:

U periodu 2009-2013. god. osnovati i razviti Sklonište za djecu žrtve nasilja.

- a) Do kraja 2009. god. razviti kapacitete Skloništa za rad sa najmanje 10 korisnika/ca istovremeno.
- b) Do kraja 2011. god. razviti kapacitete Skloništa za rad sa najmanje 15 korisnika/ca istovremeno.

Specifični cilj 3.2:

U periodu 2011-2013. god. osnovati uspostaviti SOS telefon za djecu i mlade žrtve nasilja, kao kontinuiranu uslugu u zajednici

Specifični cilj 3.3:

U periodu 2009-2013. god. unaprijediti postojeće i razviti nove mehanizme systemske podrške djeci i mladima žrtvama nasilja.

- a) Do kraja 2009. god. razviti programe obuke profesionalaca za primjenu zakonskih mehanizama zaštite djece i mladih žrtava nasilja (pokretanje zakonskih postupaka, ispitivanje djeteta žrtve nasilja, obezbjeđenje dokaza u postupku) i drugih stručnih vidova podrške (savjetodavni i terapijski rad sa žrtvom i porodicom).
- b) Do kraja 2010. god. razviti stručne kapacitete profesionalaca za rad sa djecom i mladima žrtvama nasilja, kroz realizaciju programa iz tačke a ovog specifičnog cilja za najmanje 25 profesionalaca iz različitih sistema (socijalna zaštite, obrazovanje, policija, sudovi, tužilaštvo, zdravstvo).
- c) Do kraja 2011. god. formirati multidisciplinarne timove za rad sa djecom i mladima – žrtvama nasilja i obučiti ih za prevenciju, rano

samouprave za bavljenje uslugama u ovoj oblasti.

Stručno usavršavanje profesionalaca – pružalaca usluga

Međusektorska saradnja i partnerstva

Finansiranje usluga

otkrivanje i hitno zbrinjavanje djece i mladih žrtava nasilja.

d) Do kraja 2012. god. izraditi Lokalni protokol o postupanju radi zaštite djece i mladih žrtava nasilja i uspostaviti procedure za njegovu primjenu i praćenje.

4. Djeca sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom

Specifični cilj 4.1:

U periodu 2009-2013. god. osnovati Centar za djecu i mlade i u okviru njega razviti posebne usluge i programe, koji će omogućiti kontinuum usluga, za djecu i mlade sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom, i to sljedeće usluge i programe:

a) Terenski rad (do kraja 2009.);

b) Prihvatište - svratište /Drop-in Centar (do kraja 2011.);

c) Podrška i osnaživanje porodica sa djecom i mladima sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom (do kraja 2013.).

Specifični cilj 4.2:

U periodu 2009—2013. god. kontinuirano realizovati programe prevencije socijalno neprihvatljivog ponašanja kod djece kroz preventivne, radioničarske programe u osnovnim i srednjim školama.

5. Djeca i mladi kao zajednička grupa

Specifični cilj 5.1:

U periodu 2009—2012. god. uspostaviti bazu podataka o djeci i mladima u lokalnoj zajednici, korisnicima različitih socijalnih usluga i sistem za njeno redovno ažuriranje.

Specifični cilj 5.2:

U periodu 2009—2013. god. u okviru Centra za mlade razviti programe savjetovanja za samostalni život mladih u sljedećim oblastima: razvojna pitanja i krize; mladalačka seksualnost i partnerski i drugi socijalni odnosi; traženje posla; bolesti zavisnosti itd., i realizovati ih za najmanje 500 korisnika.

PRILOG 2: AKCIONI PLANOVI 2009. god.

I. PREDUSLOVI ZA REALIZACIJU AKCIONIH PLANOVA I STRATEŠKE PREPORUKE I MJERE ZA RJEŠAVANJE PITANJA KOJA PROŽIMAJU PRISTUP SVAKOJ OD PRIORITETNIH GRUPA ZA 2009. godinu

Kraj 2008. i tokom 2009. god. realizovane osnovne aktivnosti u oblasti sljedećih prioritetnih pitanja koja prožimaju pristup svakoj od prioritetnih grupa:

A. Unapređenje pravno-normativnog okvira lokalne samouprave za bavljenje uslugama u oblasti socijalne politike za djecu i mlade u opštini Herceg Novi

B. Finansiranje usluga

C. Međusektorska saradnja i partnerstva

D. Stručno usavršavanje profesionalaca – pružalaca usluga

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvori sredstava	
A. 1. Formiranje Lokalnog savjeta za socijalnu politiku za djecu i mlade kao tijela koje će upravljati sprovođenjem Lokalnog plana razvoja socijalnih usluga za djecu i mlade u opštini Herceg Novi i	Januar – 2009	Formiran Savjet multisektorskog sastava od najmanje 7 članova/ica,	Odluka Skupštine opštine Herceg Novi o: formiranju Savjeta za socijalnu politiku za djecu i mlade i usvajanju akata neophodnih i dovoljnih za rad Savjeta			Opštinska uprava, Skupština opštine Herceg Novi,
A.2. Izrada i usvajanje akata neophodnih za rad Savjeta	Januar – 2009	Usvojen Pravilnik o radu Savjeta i drugi akti neophodni za njegovo funkcionisanje.	Odluka Skupštine opštine Herceg Novi o usvajanju akata neophodnih i dovoljnih za rad Savjeta			Opštinska uprava, Skupština opštine Herceg Novi, Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade
A. 3. Rad Savjeta (12 sastanaka)	Januar 2009 –	Realizovane sve	Realizovane aktivnosti	3.000,00	Opština	Savjet za socijalnu

	decembar 2009.	aktivnosti predviđene programom rada Savjeta za 2008/09. g.	predviđene programom rada Savjeta za 2008/09. god.			politiku za djecu i mlade
A. 4. Donošenje odluke o dodatnim oblicima socijalne zaštite, sa definisanim uslugama iz nadležnosti Opštine Herceg Novi, u skladu sa identifikovanim prioritetnim potrebama djece i mladih u ovom Lokalnom planu	Decembar 2009.	Izrađen Nacrt odluke o dodatnim oblicima socijalne zaštite.	Definisane usluge iz nadležnosti Opštine Herceg Novi, u skladu sa identifikovanim prioritetnim potrebama djece i mladih u ovom Akcionom planu.			Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi, Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade
A. 5. Definisanje i usvajanje kriterijuma, pravila i procedura za odabir ustanova, drugih organizacija (npr. NVO) ili preduzetnika za pružanje socijalnih usluga za djecu, definisanih Odlukom o dodatnim oblicima socijalne zaštite	Mart – april 2009.	Usvojeni kriterijumi, pravila i procedure za odabir ustanova, drugih organizacija i preduzetnika za pružanje socijalnih usluga za djecu	Odluka Skupštine Glavnog grada – Podgorice o usvojenim kriterijumima, pravilima i procedurama za odabir ustanova, organizacija i preduzetnika za pružanje socijalnih usluga za djecu	500,00	Opština HN	Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Herceg Novi,, Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, SCF UK, konsultanti
B. 1. Formiranje posebne budžetske linije i planiranje sredstava u budžetu Opštine Herceg Novi za implementaciju Lokalnog plana za razvoj socijalnih usluga za djecu i mlade u skladu sa usvojenim akcionim planovima za 2009.	Decembar 2008.	Izdvojena sredstva u okviru posebne budžetske linije u skladu sa akcionim planovima za 2009.	Odluka Skupštine opštine Herceg Novi o usvajanju budžeta za implementaciju akcionih planova za 2009.			Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Sekretarijat za finansije, Skupština opštine Herceg Novi

B. 2. Realizovanje konkursa za transparentno naručivanje usluga za djecu u 2009. godini shodno usvojenim kriterijumima iz A. 5.	Mart–jun 2009.	Realizovan proces transparentnog naručivanja usluga za djecu u skladu sa utvrđenim ciljevima, pravilima i procedurama	Odabrani pružaoci usluga za djecu u 2009. god. u okviru pilot-programa u skladu sa kriterijumima konkursa		Grad Herceg Novi donatori ¹ NVO	Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Sekretarijat za finansije
B. 3. Izrada i usvajanje akta o kriterijumima za utvrđivanje ekonomske cijene socijalnih usluga za djecu, u skladu sa Odlukom o dodatnim oblicima socijalne zaštite	Februar–jun 2009.	Utvrđeni kriterijumi za ekonomsku cijenu usluga za djecu, u skladu sa Odlukom o dodatnim oblicima socijalne zaštite	Odluka Sekretarijata za finansije	1.000,00	Grad Herceg Novi MZRSS NVO	Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Sekretarijat za finansije, MZRSS, konsultanti.
C. 1. Unapređenje koordinacije između različitih socijalnih aktera u podršci djeci i mladima.	Januar–jun 2009.	Unaprijeđena koordinacija između različitih socijalnih aktera u podršci djeci i mladima i formirano operativno koordinaciono tijelo za relaizaciju Strategije.	Formirano operativno koordinaciono tijelo za relaizaciju Strategije.			Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti, lokalni socijalni akteri
C. 2. Razvijanje budućeg sistema monitoringa i evaluacije primjene akcionih planova za 2009.	Novembar–decembar 2009.	Razvijen i uspostavljen sistem monitoringa i evaluacije.	Broj i vrsta razvijenih instrumenata i alata za monitoring i evaluaciju Vrsta podataka koji su			Lokalni savjet, Sekretarijat za društvene djelatnosti, i

¹ B. 2. se odnosi na aktivnosti javnog oglašavanja, prikupljanja ponuda od potencijalnih pružalaca usluga, izbora najboljih pružalaca usluga prema ciljevima konkursa i usvojenim kriterijumima iz A. 5 i dodjelu sredstava odabranima.

			planirani da se prikupljaju			konsultanti, Sekretarijat za finansije, Skupština opštine Herceg Novi
D. 1. Realizovanje stručnog skupa o praktičnim mehanizmima implementacije Lokalnog plana, namijenjenog donosiocima odluka i profesionalcima–pružaocima socijalnih usluga.	Januar 2009.	Realizovan stručni skup i dogovoreni ključni praktični mehanizmi implementacije Lokalnog plana.	Broj i struktura učesnika/ca Vrsta tema/oblasti stručnog skupa Broj i struktura predavača/ica Broj i vrsta dogovorenih praktičnih mehanizama			Lokalni savjet, Sekretarijat za društvene djelatnosti, stručni konsultanti, Save the children
D. 2. Izrada Opšteg nacrtu programa stručnog usavršavanja profesionalaca, aktivista NVO i drugih potencijalnih pružalaca usluga u funkciji uspješne primjene Strategije.	Januar 2009	Izrađen Nacrt programa stručnog usavršavanja profesionalaca, aktivista NVO i drugih potencijalnih pružalaca usluga u funkciji uspješne primjene Strategije.	Broj i vrsta potencijalnih oblasti stručnog usavršavanja Broj i stručni profili potencijalnih korisnika/ca usavršavanja Cijena potencijalnog usavršavanja	3.000,00	Opština Herceg Novi Donatori,	Lokalni savjet, stručni konsultanti
D. 3. Kontinuirana izgradnja stručnih kapaciteta profesionalaca–pružalaca usluga kroz: razvijanje sistema finansijskih i nefinansijskih podsticaja za stručno usavršavanje profesionalaca–pružalaca usluga (sticanje sertifikata i mogućnosti da sami dalje obučavaju druge	Mart – decembar 2009.	Unaprijeđeni stručni kapaciteti profesionalaca – pružalaca usluga.	Broj i vrsta finansijskih i nefinansijskih podsticaja (sertifikata i dr.) Broj profesionalaca koji su učestvovali na konferencijama i sl.) Broj i vrsta lokalnih	1.000,00	MRZSS	Lokalni savjet, Sekretarijat za društvene djelatnosti, konsultanti, Sekretarijat za finansije, Skupština opštine

profesionalce, učešće na konferencijama i drugim skupovima, finansijske nagrade za profesionalce u lokalnoj zajednici koji su se posebno istakli u stručnom usavršavanju i sl.).			nagrada			Herceg Novi,
D. 4. Realizovanje dijela programa opštestručnog usavršavanja (D.1.)	Januar-decembar 2009.	Realizovan dio programa opštestručnog usavršavanja planiran za 2009. god.	Obučeno najmanje 30 profesionalaca, aktivista NVO i drugih potencijalnih pružalaca. Održano najmanje 3 treninga.	2.000,00	MRZSS	Sekretarijat za društvene djelatnosti, stručni konsultatnti i treneri, Lokalni savjet, MZRSS, NVO

II AKCIONI PLANovi PO PRIORITETNIM GRUPAMA

Prioritet 1: Djeca bez roditeljskog staranja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja

Specifični cilj 1.1: U periodu 2009–2013. god. povećati nivo interesovanja i informisanosti potencijalnih hranitelja i šire javnosti o hraniteljstvu kao obliku zaštite djece bez roditeljskog staranja.						
Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
1.1.1. Kontinuirana promocija hraniteljstva preko različitih medija, organizovanje okruglih stolova, tribina, javnih kampanja ...	Mart - decembar 2009.	Uspostavljeno kontinuirano informisanje i razvijanje svijesti javnosti i potencijalnih hranitelja o značaju i mogućnostima ove	Broj i vrsta realizovanih promotivnih aktivnosti Broj građana zainteresovanih za hraniteljstvo Broj potencijalnih	1.500,00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Centar za socijalni rad

		usluge socijalne zaštite.	hranitelja			HN, MZRSS, partneri iz NVO sektora
1.1.2. Obezbeđivanje sredstava za promociju hraniteljstva u 2010. godini	Septembar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva.	Odluka o budžetu Opštine Herceg Novi za 2010. godinu Ugovori sa donatorima Iznos sredstava		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalna samouprava / Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
1.1.3. Monitoring i evaluacija promotivnih aktivnosti	Mart–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 1.1.1. – 1.1.2) Ocjena uspješnosti realizacije			Sekretarijat za društvene djelatnosti, Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

Specifični cilj 1.2: U periodu 2009–2013. god. razvijati uslugu stanovanja uz podršku za mlade koji se osamostaljuju, pri napuštanju institucije i hraniteljske porodice ili radi preveniranja institucionalnog zbrinjavanja, kroz obezbeđivanje stambenih jedinica i profesionalne podrške.

a) Do kraja 2010. god. razviti uslugu u 2 stambene jedinice za mlade od 15 do 25 godina.

b) Do kraja 2012. god. razviti uslugu u još 1 stambenoj jedinici za mlade od 15 do 25 godina.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	

1.2.1. Razvijanje programa usluge stanovanja uz podršku za mlade bez roditeljskog staranja koji se osamostaljuju, napuštaju instituciju za mlade, koji izlaze iz sistema hraniteljstva, sa razrađenim kriterijumima, pravilima i procedurama za izbor: a) budućih korisnika/ca usluge, b) osobe/a za pružanje profesionalne podrške.	Januar–mart 2009.	Uspostavljena programska osnova za razvijanje usluge stanovanja uz podršku.	Razvijen program usluge stanovanja uz podršku. Razrađeni kriterijumi, pravila i procedura za izbor: a) budućih korisnika/ca usluge, b) osobe/a za pružanje profesionalne podrške.	3,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Centar za socijalni rad HN, stručni konsultanti, MZRSS
1.2.2. Razvijanje i realizovanje programa obuke za profesionalce– pružaoce podrške	Maj–jul 2009.	Formirana kadrovska osnova za pružanje usluge stanovanja uz podršku.	Razvijen program obuke Obučeno namanje 10 profesionalaca za pružanje podrške.	3.000,00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Centar za socijalni rad HN, NVO, stručni konsultanti MZRSS
1.2.3. Priprema za obezbjeđivanje i opremanje 1 stambene jedinice za najviše 5 – 7 mladih koji napustaju instituciju	Oktober – decembar 2009	Obezbijeđena početna infrastruktura za uslugu.	Obezbijeđena i adaptirana 1 stambena jedinice za najviše 5 mladih bez roditeljskog staranja.		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Centar za

						socijalni rad HN, odgovarajući organi lokalne samouprave, MZRSS
1.2.4. Odabir i pripremanje mladih – budućih korisnika/ca usluge	Oktobar – decembar 2009.	Obezbijedeni budući korisnici/ce usluge.	Odabrano i pripremljeno najmanje 7 mladih – budućih korisnika/ca usluge.			Centar za socijalni rad Herceg Novi, partneri iz NVO sektora, Dječiji dom „Mladost“ u Bjeloj
1.2.5. Propreme za pružanje usluge u 1 stambenoj jedinici	Oktobar – decembar 2009.	Usluga se pruža u 1 stambenoj jedinici.	Najmanje 7 mladih – koristi uslugu.		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Centar za socijalni rad Herceg Novi, Sekretarijat za društvene djelatnosti, partneri iz NVO sektora
1.2.6. Obezbjeđivanje sredstava za rad stambene jedinice u 2010. godini	Septembar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva.	Odluka o budžetu Opštine Herceg Novi za 2010. godinu Ugovori sa donatorima Iznos sredstava			Lokalna samouprava/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
1.2.7. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa		Grad Herceg	Lokalni Savjet za socijalnu politiku

		1.2.1 – 1.2.6. Ocijenjena uspješnost realizacije.	planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 1.2.1 – 1.2.6) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije specifičnog cilja 1.2. u periodu 2009. god.		Novi, MZRSS, donatori NVO	za djecu i mlade , Sekretarijat za društvene djelatnosti

Prioritet 2: Djeca sa smetnjama u razvoju

Specifični cilj 2.1: U periodu 2009-2013. god. uspostaviti Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju, za u prosjeku 25 korisnika/ca cjelodnevnih usluga i do 50 korisnika/ca poludnevnih usluga po centru.						
Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
2.1.1. Razvijanje programa usluge, kriterijuma, pravila i procedura za izbor korisnika usluga dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju	Januar–mart 2009.	Uspostavljena programska osnova za uslugu dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju.	Razvijen program usluge dnevnog centra koji obuhvata najmanje 3 vrste programa: psihosocijalna pomoć i podrška, edukativni program, fizioterapijski program. Usvojeni kriterijumi,	2,500.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, Ministarstvo prosvjete i nauke, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, Centar za socijalni rad HN, zdravstvene institucije, obrazovne ustanove, NVO,

			pravila i procedure za korisnike/ce i stručni tim.			stručni konsultanti
2.1.2. Razvijanje i realizovanje programa obuke za profesionalce i aktiviste NVO, za pružanje usluga u dnevnom centru za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju	Mart–jun 2009.	Razvijeni početni kadrovski kapaciteti za uslugu dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju.	Razvijen program obuke za profesionalce i aktiviste NVO za pružanje usluga u dnevnom centru za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju. Obučeno najmanje 10 profesionalaca i aktivista NVO za pružanje usluga u dnevnom centru za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju.	2.500,00	Grad Herceg Novi, MZRSS, Ministarstvo prosvjete i nauke, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, stručni konsultanti
2.1.3 Obezbjediavanje i uređenje 1 objekta za Dnevni centar kapaciteta za u prosjeku 25 korisnika/ca cjelodnevnih usluga i 50 korisnika/ca poludnevnih i drugih usluga	Mart–decembar 2009.	Uspostavljena infrastrukturna osnova za uslugu Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju.	Obezbjediđen funkcionalni objekat za dnevni centar kapaciteta za u prosjeku 25 korisnika/ca.	200,000.00	Donatori, Grad Herceg Novi, MZRSS, NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, odgovarajući organi lokalne samouprave,
2.1.4. Promiovisanje budućeg dnevnog centra i javno oglašavanje konkursa za buduće korisnike/ce	Oktobar–novembar 2009.	Informisani potencijalni korisnici/ce usluge i šira javnost o mogućnostima korišćenja usluge dnevnog centra za	Broj i vrsta realizovanih promotivnih aktivnosti i ili distribuiranih promotivnih materijala		Grad Herceg Novi, MZRSS, Ministarstvo prosvjete i nauke,	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

		djecu sa smetnjama u razvoju.			donatori NVO	
2.1.5. Razvijanje programa podrške roditeljima djece sa smetnjama u razvoju u porodičnom okruženju – „Servis u kući“	Oktobar–decembar 2009.	Definisan program podrške roditeljima djece sa smetnjama u razvoju u porodičnom okruženju – „Servis u kući“.	Broj i vrsta aktivnosti definisanih programom Planirana vrsta i program obuke za budući tim Dnevnog centra koji će realizovati „Servis u kući“	2.000,00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni savjet, stručni konsultanti, Centar za socijalni rad HN, zdravstvene institucije, obrazovne ustanove, NVO
2.1.6. Obezbeđivanje sredstava za rad dnevnog centra u 2010. godini	Septembar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva	Odluka o budžetu Opštine Herceg Novi za 2010. godinu Ugovori sa donatorima Iznos sredstava			Lokalna samouprava,/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
2.1.7. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar-decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 2.1.1 – 2.1.5. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana(aktivnosti 2.1.1 – 2.1.5) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije	500.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, Ministarstvo prosvjete i nauke, donatori NVO	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

Specifični cilj 2.2: U periodu 2009–2013. god. razviti rad Savjetovališta za podršku porodicama djece sa smetnjama u razvoju, u okviru Dnevnog centra za podršku djeci sa smetnjama u razvoju, sa sistemom sljedećih usluga:

a) razvojno savjetovanje u oblasti psiho-fizičkog zdravlja djece,

b) porodično savjetovanje,

c) savjetovanje za prevenciju različitih rizičnih oblika ponašanja djece sa smetnjama u razvoju (zloupotreba narkotika, seksualno rizično ponašanje itd.).

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
2.2.1. Formiranje Savjetovališta za porodice djece sa smetnjama u razvoju	Januar 2010.	Formirano Savjetovališta za porodice djece sa smetnjama u razvoju.	Odluka o formiranju Savjetovališta za porodice djece sa smetnjama u razvoju			Nadležni organ lokalne samouprave
2.2.2. Razvijanje i realizacija programa obuke profesionalaca i aktivista NVO sektora za primjenu programa savjetovanja iz sljedećih oblasti: a) razvojno savjetovanje u oblasti psiho-fizičkog zdravlja djece, b) porodično savjetovanje, c) savjetovanje za prevenciju razl. rizičnih oblika ponašanja djece sa smetnjama u razvoju (zloupotreba narkotika, seksualno riz. ponaš. itd.).	Jul–decembar 2009.	Razvijen program obuke profesionalaca i aktivista NVO sektora za primjenu programa.	Broj i vrsta održanih treninga Obučeno najmanje 15 profesionalaca i aktivista NVO.	2.000,00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade
2.2.3. Promovisanje aktivnosti Savjetovališta u lokalnoj javnosti	Mart –decembar 2009.	Informisani potencijalni korisnici/ce i šira	Broj i vrsta realizovanih		Grad Herceg	Lokalni Savjet za socijalnu politiku

		javnost o mogućnostima korišćenja usluga savjetovanja	promotivnih aktivnosti i distribuiranih promotivnih materijala		Novi, MZRSS, donatori NVO	za djecu i mlade
2.2.4. Obezbeđivanje sredstava za rad savjetovališta u oblastima a, b i c 2010. godini	Septembar–decembar 2009.	Obezbeđena sredstva	Odluka o budžetu SO Herceg Novi za 2010. godinu Ugovori sa donatorima Iznos sredstava		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalna samouprava,/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Opština Herceg Novi
2.2.5. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Septembar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 2.2.1 – 2.2.4. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 2.2.1 – 2.2.4) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

Specifični cilj 2.3: U periodu 2009–2013. god. promovisati i obezbijediti uslugu privremenog smještaja djece sa smetnjama u razvoju u hraniteljskim porodicama kroz:

a) kontinuiranu lokalnu kampanju za ovu vrstu hraniteljstva,

b) osposobljavanje i pripremu.

- o do kraja 2010. god. najmanje 5 hraniteljskih porodica za privremeni smještaj djece sa smetnjama u razvoju,

- o do kraja 2012. god. najmanje još 3 hraniteljske porodice za privremeni smještaj djece sa smetnjama u razvoju.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
2.3.1. Iniciranje kod MRSS razvoja i primjene programa pripreme za hranitelje za klasično i specijalizovano hraniteljstvo	Januar–jun 2008.	Uspostavljena početna programska osnova za razvijanje usluge specijalizovanog hraniteljstva za djecu sa smetnjama u razvoju	Razvijen okvir za posebni program pripreme potencijalnih specijalizovanih hranitelja.			Centar za socijalni rad Herceg Novi, partneri iz NVO sektora, stručni konsultanti
2.3.2. Razvijanje programa pripreme potencijalnih hranitelja za specijalizovano hraniteljstvo radi privremenog smještaja djece sa smetnjama u razvoju	Jun–decembar 2009.	Formirana programska osnova za specijalizovano hraniteljstvo radi privremenog smještaja djece sa smetnjama u razvoju.	Razvijen program pripreme potencijalnih hranitelja za specijalizovano hraniteljstvo radi privremenog smještaja djece sa smetnjama u razvoju.	2,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Centar za socijalni rad Herceg Novi, partneri iz NVO sektora, stručni konsultanti, MZRSS
2.3.3. Promovisanje specijalizovanog hraniteljstva kao usluge i svih aktivnosti u lokalnoj javnosti	Mart–decembar 2009.	Razvijen plan kontinuirane promocije (2009–2013) i promotivni materijal za 2009.god. Informisani potencijalni specijalizovani hranitelji i šira javnost o mogućnostima	Broj i vrsta razvijenih promotivnih materijala Broj i vrsta realizovanih promotivnih aktivnosti i distribuiranih promotivnih materijala		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

		specijalizovanog hraniteljstva za djecu sa smetnjama u razvoju.				
2.3.4. Obezbjedivanje sredstava za implementaciju programa pripreme 2010. godini	Septembar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva.	Odluka o budžetu SO Herceg Novi za 2010. godinu Ugovori sa donatorima Iznos sredstava			Lokalna samouprava,/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
2.3.5. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Septembar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 2.3.1 – 2.3.4. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 2.3.1 – 2.3.4) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

Prioritet 3: Djeca– žrtve nasilja u porodici

Specifični cilj 3.1: U periodu 2009–2013. god. osnovati i razviti Sklonište za djecu žrtve nasilja.

- a) Do kraja 2009. god. razviti kapacitete Skloništa za rad sa najmanje 10 korisnika/ca istovremeno.
- b) Do kraja 2011. god. razviti kapacitete Skloništa za rad sa najmanje 15 korisnika/ca istovremeno.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
3.1.1. Izrada idejnog plana i projekta Skloništa za djecu žrtve nasilja kao usluge u lokalnom sistemu	Januar–jun 2009.	Sklonište definisano kao usluga i obezbijedena sredstva za opemanje prostora.	Urađen idejni plan i projekat Skloništa.	2,000.00	MZRSS Grad Herceg Novi	Lokalna samouprava, Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
3.1.2. Organizovanje obuke profesionalca i aktivista za vođenje Skloništa i rad sa korisnicima/cama	Septembar – oktobar 2009.	Organizovana obuka.	15 profesionalaca i aktivista iz NVO završilo obuku.	1,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	LS/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, CSR, NVO, Organizacija odabrana za vođenje Skloništa, stručni konsultanti
3.1.3. Planiranje obezbjeđenja i opremanja prostora za Sklonište za djecu žrtve nasilja	Oktobar – decembar 2009	Obezbijeđen i opremljen prostor za Sklonište za djecu žrtve nasilja.	Pravni akt / instrument o namjeni prostora i korišćenju prostora (odluka, ugovor) Opremljenost prostora verifikovana nalazom nadležnog organa.		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalna samouprava,/ Sekretarijat za društvene djelatnosti
3.1.4. Odabir organizacije za vođenje Skloništa za djecu žrtve nasilja	Decembar 2009.	Odabrana organizacija za vođenje Skloništa.	Odluka / ugovor / sporazum o saradnji		Grad Herceg Novi	LS/Sekretarijat za socijalno staranje

3.1.5. Uspostavljanje saradnje socijalnih aktera, radi pripreme Skloništa	Decembar 2009.	Uspostavljeno funkcionalno partnerstvo.	Protokol o saranji između LS, CSR, NVO, medija, policije, pravosuđa Formiran multidisciplinarni tim. Razvijeni detalji i jasne procedure prijema u Sklonište.		Grad Herceg Novi	LS/, CSR, Sekretarijat za društvene djelatnosti, organizacija odabrana za vođenje Skloništa, stručni konsultanti
3.1.6. Planiranje sredstava za rad Skloništa za 2010. godinu	Septembar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva	Odluka o budžetu SO Herceg Novi za 2010. godinu Ugovori sa donatorima Iznos sredstava			Lokalna samouprava,/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
3.1.7. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 3.1.1 – 3.1.7. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 3.1.1 – 3.1.7) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

			Ocjena uspješnosti realizacije			

Specifični cilj 3.2: U periodu 2011–2013. god. osnovati i uspostaviti SOS telefon za djecu i mlade žrtve nasilja, kao kontinuiranu uslugu u zajednici.

NAPOMENA: U skladu sa rokom za realizaciju ovog specifičnog cilja, tokom 2009. godine ne planiraju se posebne aktivnosti.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
////////////////////////////////////	////////////////////////////////////	////////////////////////////////////	////////////////////////////////////	////////////////////////////////////	////////////////////////////////////	////////////////////////////////////

Specifični cilj 3.3: U periodu 2009–2013. god. unaprijediti postojeće i razviti nove mehanizme sistemske podrške djeci i mladima žrtvama nasilja.

a) Do kraja 2009. god. razviti programe obuke profesionalaca za primjenu zakonskih mehanizama zaštite djece i mladih žrtava nasilja (pokretanje zakonskih postupaka, ispitivanje djeteta žrtve nasilja, obezbjeđenje dokaza u postupku) i drugih stručnih vidova podrške (savjetodavni i terapijski rad sa žrtvom i porodicom).

b) Do kraja 2010. god. razviti stručne kapacitete profesionalca za rad sa djecom i mladima žrtvama nasilja, kroz realizaciju programa iz tačke a) ovog specifičnog cilja za najmanje 25 profesionalaca iz različitih sistema (socijalna zaštita, obrazovanje, policija, sudovi, tužilaštvo, zdravstvo).

c) Do kraja 2011. god. formirati multidisciplinarnе timove za rad sa djecom i mladima – žrtvama nasilja i obučiti ih za prevenciju, rano otkrivanje i hitno zbrinjavanje djece i mladih žrtava nasilja.

d) Do kraja 2012. god. izraditi Lokalni protokol o postupanju radi zaštite djece i mladih žrtava nasilja i uspostaviti procedure za njegovu primjenu i praćenje.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
3.3.1. Razvijanje programa obuke	April–septembar	Formirana programska	Razvijen program	2,500.00	Grad	Lokalni savjet ya

profesionalaca za primjenu zakonskih mehanizama zaštite djece i mladih žrtava nasilja (pokretanje zakonskih postupaka, ispitivanje djeteta žrtve nasilja, obezbjeđenje dokaza u postupku) i drugih stručnih vidova podrške (savjetodavni i terapijski rad sa žrtvom i porodicom)	2009.	osnova.	obuke profesionalaca za primjenu zakonskih mehanizama zaštite djece i mladih žrtava nasilja (pokretanje zakonskih postupaka, ispitivanje djeteta žrtve nasilja, obezbjeđenje dokaza u postupku) i drugih stručnih vidova podrške (savjetodavni i terapijski rad sa žrtvom i porodicom).		Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	djecu i mlade, Centar za socijalni rad Herceg Novi, policija, pravosuđe, NVO sektor, stručni konsultanti, MZRSS
3.3.2. Formiranje multidisciplinarnog tima za rad sa djecom i mladima – žrtvama nasilja	Jun–novembar 2009.	Formiran tim	Ugovor / sporazum o saradnji	1.000,00	Grad Herceg Novi Donatori NVO	LS, Sekretarijat za socijalno staranje, Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, MZRSS, NVO
3.3.3. Objezbjeđivanje sredstava za 2010. godinu, za razvoj stručnih kapaciteta profesionalca za rad sa djecom i mladima— žrtvama nasilja, kroz realizaciju programa iz tačke a) ovog specifičnog cilja za najmanje 25 profesionalaca iz različitih sistema (socijalna zaštite, obrazovanje, policija, sudovi, tužilaštvo, zdravstvo)	Septembar–decembar 2009.	Objezbijedjenja sredstva.	Odluka o budžetu SO Herceg Novi za 2010. godinu			Lokalna samouprava,/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine Herceg Novi
3.3.4. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa		Grad Herceg	Lokalni Savjet za socijalnu politiku

		3.3.1 – 3.3.3. Ocijenjena uspješnost realizacije.	planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 3.3..1 – 3.3.3) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		Novi, MZRSS, donatori NVO	za djecu i mlade

Prioritet 4: Djeca i mladi sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom

Specifični cilj 4.1: U periodu 2009–2013. god. osnovati Centar za djecu i mlade i u okviru njega razviti posebne usluge i programe koji će omogućiti kontinuum usluga za djecu i mlade sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom, i to sljedeće usluge i programe: a) terenski rad (do kraja 2009), b) Prihvatište – svratište /Drop-in Centar (do kraja 2011), c) podršku i osnaživanje porodica sa djecom i mladima sa poremećajima u društvenom ponašanju i sukobu sa zakonom (do kraja 2013).						
Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
4.1.1. Formiranje lokalne mreže organizacija i institucija koje će saradivati na razvijanju usluga za djecu i mlade sa manifestovanim poremećajima u	Februar - mart 2009	Formirana lokalna mreža i utvrđene procedure njenog funkcionisanja (memorandum,	Broj i vrsta organizacija i institucija uključenih u mrežu (najmanje po 1 organizacija/institucija iz svih oblasti relevantnih	2,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori	Lokalna samouprava, Lokalni savjet

ponašanju/sukobom sa zakonom		poslovnik o radu).	za rad sa korisničkom grupom)		NVO	
4.1.2. Ispitivanje broja, vrste i učestalosti sukoba sa zakonom kod djece i mladih na teritoriji opštine Herceg Novi	Mart-april 2009.	Utvrđeni broj, vrste i učestalost sukob sa zakonom kod djece i mladih na teritoriji opštine Herceg Novi.	Broj i struktura djece i mladih u sukobu sa zakonom Vrste/oblici najčešćih sukoba sa zakonom Trend učestalosti/najfrekventniji periodi u toku godine	500.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalna mreža organizacija i institucija (CSR, škole, zdrav.institucije, policija, pravosuđe, NVO)
4.1.3. Razvijanje odgovarajućih programa: a) rada sa djecom i mladima sa manifestovanim poremećajima ponašanja/sukobom sa zakonom ² koji će se primjenjivati u budućem Centru, b) edukacije stručnjaka za realizaciju ovih programa, c) terenski rad (outreach) sa djecom sa poremećajima u društvenom ponašanju, d) volonterski rad sa djecom sa poremećajima u društvenom ponašanju	April–Jul 2009.	Razvijeni programi rada sa djecom i mladima sa manifestovanim poremećajima ponašanja/sukobom sa zakonom. Razvijeni programi za edukaciju stručnjaka za realizaciju prethodnih programa za djecu i mlade.	Broj i vrsta razvijenih programa za djecu i mlade sa manifestovanim poremećajima ponašanja/sukobom sa zakonom (razvijeno najmanje 4 programa resocijalizacije, sekundarne i tercijarne prevencije za djecu i mlade od osnovnog do srednjoškolskog uzrasta) Broj i vrsta razvijenih programa za „edukaciju edukatora“ (stručnjaka za realizaciju prethodnih programa za djecu i mlade)	2,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, CSR i NVO u saradnji sa stručnim konsultantima

² Programi resocijalizacije, sekundarne i tercijarne prevencije.

			(Razvijena najmanje 4 različita programa za edukaciju edukatora)			
4.1.4. Razmatranje mogućnosti za uspostavljanje osnivanje Centra za djecu i mlade u 2010. g: a) obezbjeđivanje radnog prostora, b) eventualna adaptacija i opremanje prostora namještajem i tehničkom opremom, c) formiranje radnih timova Centra, d) kreiranje buduće baze podataka o djeci i mladima sa manifestovanim poremećajima ponašanja/sukobom sa zakonom, e) formiranje volonterske grupe za terenski rad sa djecom sa poremećajima u društvenom ponašanju	decembar 2009.	Obezbijeđen, adaptiran (po potrebi) i opremljen radni prostor Centra. Formirani stručni timovi Centra. Kreiran softver buduće baze podataka o djeci i mladima sa manifestovanim poremećajima ponašanja/sukobom sa zakonom.	Prostorni i tehnički kapaciteti 1 objekta – radnog prostora Centra Broj i struktura radnih timova Centra i njihovih članova/ica Nivo razvijenosti softvera za buduću bazu podataka		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Opštinska uprava – Sekretarijat za društvene djelatnosti, Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, lokalna mreža institucija i organizacija
4.1.5. Obezbjeđivanje sredstava za rad Centra u 2010. godini	Septembar–decembar 2009.	Obezbijeđena sredstva za rad Centra u 2010. godini.	Iznos obezbijeđenih sredstava Izvori sredstava: budžet lokalne samouprave (odluka o budžetu za 2010) Donatori (ugovori sa donatorima)			Lokalna samouprava/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine HN, NVO
4.1.6. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 4.1.1 – 4.1.5.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa		Grad Herceg Novi,	Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

		Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 4.1..1 – 4.1.5) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		MZRSS, donatori NVO	

Specifični cilj 4.2: U periodu 2009v2013. god. kontinuirano realizovati programe prevencije socijalno neprihvatljivog ponašanja kod djece kroz preventivne, radioničarske programe u osnovnim i srednjim školama.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
4.2.1. Identifikovanje pojava oblika, uzroka i posljedica socijalno neprihvatljivog ponašanja kod djece u osnovnim i srednjim školama	Februar–april 2009.	Identifikovani ključni oblici, uzroci i posljedice socijalno neprihvatljivog ponašanja kod djece u osnovnim i srednjim školama u Herceg Novom.	Razvijena metodologija Vrsta i broj instrumenata istraživanja Vrsta i broj prioriternih oblika, uzroka i posljedica socijalno neprihvatljivog ponašanja Vrsta i broj formulisanih predloga za potencijalne preventivne programe		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalne NVO u partnerstvu sa CSR, NVO iz drugih gradova u Crnoj Gori, stručni konsultanti
4.2.2. Razvijanje preventivnih	Mart–jun 2009.	Razvijeni preventivni	Broj i vrsta preventivnih	2,000.00	Grad	Lokalne NVO u

programa i programa edukacije za stručnjake koji će ih primjenjivati u radu sa djecom		programi i programi edukacije za stručnjake.	programa (razvijeno najmanje 4 preventivna programa za djecu – 2 za osnovnu i 2 za srednju školu)		Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	partnerstvu sa CSR, NVO iz drugih gradova u Crnoj Gori, stručni konsultanti
4.2.3. Realizovanje programa edukacije za stručnjake koji će ih primjenjivati u radu sa djecom	Avgust–septembar 2009.	Realizovani programi edukacije za stručnjake.	Broj i profesionalna struktura edukovanih stručnjaka (edukovano najmanje 40 stručnjaka za primjenu svih programa)	2,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	CSR, NVO (iz HN i drugih mjesta), stručni saradnici iz škola, stručni konsultanti
4.2.4. Realizovanje preventivnih programa kroz rad sa djecom u osnovnim i srednjim školama	Oktobar–decembar 2009. (<i>i nastavlja se tokom cijele školske 2009/10.god.</i>)	Realizovani preventivni programi razvijeni u prethodnom periodu.	Broj i struktura (uzrast, pol, vrsta škole) učesnika/ca osnovnih i srednjih škola obuhvaćenih preventivnim programima (najmanje 150 učenika/ca osnovnih i srednjih škola obuhvaćeno prevent. programima do kraja 2009)	6,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	
4.2.5. Obezbjedivanje sredstava za realizaciju preventivnih programa u 2010. godini	Septembar- Decembar 2009.	Obezbijedena sredstva za realizaciju preventivnih programa u 2010. godini.	Iznos obezbijedenih sredstava, Izvori sredstava: budžet lokalne samouprave (odluka o budžetu za 2010) donatori (ugovori sa			Lokalna samouprava/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine HN, NVO

			donatorima)			
4.2.6. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 4.1.1 – 4.1.5. Ocijenjena uspješnost realizacije	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 4.1.1 – 4.1.5) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

Prioritet 5: Djeca i mladi kao zajednička grupa

Specifični cilj 5.1: U periodu 2009–2012. god. uspostaviti bazu podataka o djeci i mladima u lokalnoj zajednici, korisnicima različitih socijalnih usluga i sistem za njeno redovno ažuriranje.						
Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
5.1.1. Definisane plana/projekta uspostavljanja baze podataka o različitim grupama djece i mladih, kompatibilne sa bazama na nacionalnom nivou	Januar–mart 2009.	Definisani plan uspostavljanja kompatibilne baze podataka o različitim grupama djece i mladih	Izrađen projekat za uspostavljanje baze.	1,500.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalna samouprava, Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, stručni konsultanti
5.1.2. Definisane kriterijuma, javni konkurs i odabir	April–maj 2009.	Definisani kriterijumi za odabir organizacije ili	Broj i vrsta kriterijuma Sadržaj objavljenog		Grad Herceg	Lokalni savjet, Komisija za pripremu i

organizacije ili pojedinca za izradu softvera za bazu podataka		pojedinca za izradu softvera za bazu podataka. Odabrana organizacija ili pojedinac za izradu softvera za bazu pod.	konkursa Nivo ispunjavanja kriterijuma od strane odabrane organizacije/pojedinca		Novi, MZRSS, donatori NVO	spvođenje javnog konkursa, CSR, stručni konsultanti
5.1 3. Izrada softvera za bazu podataka i pilot-primjena softvera	Jun–novembar 2009.	Izrađen softver za bazu podataka. Realiozovana pilot-primjena softvera.	Nivo spremnosti softvera za primjenu Ocjena korisničkih kvaliteta softvera za bazu (jednostavnost primjene, nivo potrebne obuke za primjenu...)		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, CSR, organizacija/pojedinac odabran/a za izradu softvera, organizacija odabrana za pilot-primjenu softvera, nezavisni konsultant/kinja za provjeru softvera
5.1.4. Uspostavljanje dogovora/memoranduma između lokalnih institucija i organizacija o punjenju i redovnom ažuriranju baze podataka	Decembar 2009.	Uspostavljen dogovor/memorandum između lokalnih institucija i organizacija o punjenju i redovnom ažuriranju baze podataka.	Broj lokalnih institucija i organizacija koje su uspostavile dogovor/memorandum Broj i vrsta definisanih obaveza u vezi sa vođenjem evidencije i dostavljanjem/ažuriranjem podataka za bazu Definisana institucija/organizacija zadužena za vođenje i ažuriranje baze podataka.			Lokalni savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade, različite institucije i organizacije koje rade sa djecom i mladima u lokalnoj zajednici, stručni konsultanti

5.2. 5. Obezbjedivanje sredstava za punjenje i redovno ažuriranje baze u 2010.god.	Oktobar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva za bazu u 2010. godini.	Iznos obezbijedenih sredstava Izvori sredstava: budžet lokalne samouprave (odluka o budžetu za 2010) donatori (ugovori sa donatorima)			Lokalna samouprava/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine HN, NVO
5.1.6. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 5.1.1 – 5.1.5. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim korekcijama akcionog plana (aktivnosti 5.1.1 – 5.1.5) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Savjet za socijalnu politiku za djecu i mlade

Specifični cilj 5.2: U periodu 2009–2013. god. u okviru Centra za mlade razviti programe savjetovanja za samostalni život mladih u sljedećim oblastima: razvojna pitanja i krize, mladalačka seksualnost i partnerski i drugi socijalni odnosi, traženje posla, bolesti zavisnosti itd. i realizovati ih za najmanje 500 korisnika.

Aktivnosti	Vremenski okvir	Rezultati	Indikatori	Finansijska sredstva		Odgovorni akteri
				Iznos	Izvor sredstava	
5.2.1. Razvijanje programa savjetovanja i programa edukacije za stručnjake koji će ih primjenjivati u radu sa djecom i mladima	februar–april 2009.	Razvijena 2 obuhvatna programa savjetovanja ³ i 2 programa edukacije za stručnjake koji će ih primjenjivati.	Broj, vrsta i sadržaj razvijenih programa	2,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Lokalni savjet, stručnjaci–predstavnici/ce institucija i organizacija koje rade sa djecom i mladima, stručni konsultanti
5.2.2. Realizovanje programa edukacije za stručnjake koji će ih primjenjivati u radu sa djecom i mladima i formiranje savjetodavnih stručnih timova	April–jun 2009.	Realizovani programi edukacije za stručnjake.	Broj i profesionalna struktura edukovanih stručnjaka (edukovano najmanje ukupno 15 stručnjaka za primjenu oba programa)	2,000.00	Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	CSR, NVO (iz HN i drugih mjesta), stručni saradnici iz škola, stručni konsultanti
5.2.3. Promovisanje u lokalnoj javnosti budućih programa savjetovanja	Maj–decembar 2009. (kontinuirano)	Razvijen i realizovan promotivni program.	Broj i vrsta javnih predstavljanja budućih programa savjetovanja Broj i vrsta promotivnih materijala		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori	Lokalni savjet, lokalne institucije i organizacije

³ PROGRAM SAVJETOVANJA U OBLASTI RAZVOJNIH PITANJA I KRIZA (neuspjeh u školi, napuštanje školovanja/drop-out iz obrazovnog sistema, razvojni konflikti sa roditeljima, konflikti sa vršnjacima) i PROGRAM SAVJETOVANJA I PREVENCIJE U OBLASTI BOLESTI ZAVISNOSTI (prevencija i rano odvikavanje od pušenja, prevencija razvoja mladalačkog alkoholizma, prevencija i rano odvikavanje od upotrebe narkotika).

					NVO	
5.2.4. Uspostavljanje zvaničnog partnerstva između lokalnih institucija i organizacija u cilju realizacije programa savjetovanja	Jun–avgust 2009.	Uspostavljeno funkcionalno partnerstvo.	Broj lokalnih institucija i organizacija koje su uspostavile protokol o partnerstvu Broj i vrsta definisanih partnerskih obaveza			Lokalna samouprava, Lokalni savjet, CSR, Dom za djecu, škole, zdravstvene institucije, policija, pravosuđe, stručni konsultanti
5.2.5. Realizacija programa savjetovanja i redovno informisanje lokalne javnosti o ostvarenim rezultatima	Septembar–decembar 2009.	Redovna realizacija programa savjetovanja korisnika/ca	Broj i struktura korisnika/ca Nivo zastupljenosti različitih savjetodavnih programa i aktivnosti Broj i vrsta javnih predstavljanja rezultata rada u javnosti		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori NVO	Centar za mlade, savjetodavni stručni timovi, Lokalni savjet
5.2.6. Obezbjeđivanje sredstava za realizovanje uspostavljenih programa savjetovanja i razvijanje novih programa u 2010. god.	Septembar–decembar 2009.	Obezbijedena sredstva za realizovanje uspostavljenih programa savjetovanja i razvijanje novih programa u 2010.god.	Iznos obezbijedenih sredstava Izvori sredstava: budžet lokalne samouprave (odluka o budžetu za 2010) donatori (ugovori sa donatorima)			Lokalna samouprava/ Sekretarijat za društvene djelatnosti, Skupština opštine HN, NVO
5.2.7. Monitoring i evaluacija svih aktivnosti	Januar–decembar 2009.	Uspostavljeno redovno praćenje aktivnosti 5.2.1 – 5.2.6. Ocijenjena uspješnost realizacije.	Broj i vrsta informacija prikupljenih u skladu sa planom monitoringa Broj i vrsta odluka o eventualnim		Grad Herceg Novi, MZRSS, donatori	Lokalni savjet

			korekcijama akcionog plana (aktivnosti 5.2.1 – 5.2.6) koje su donijete na bazi prikupljenih informacija Ocjena uspješnosti realizacije		NVO	